

MORAVSKÁ VYSOKÁ ŠKOLA OLOMOUC

Ústav ekonomie

Zdena Šindelářová

Ekologické daně v EU

Environmental Taxes in the EU

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Ing. Jarmila Zimmermannová, Ph.D.

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedené informační zdroje.

Olomouc 28. 3. 2016

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce paní Ing. Jarmile Zimmermannové, Ph.D., za cenné rady a připomínky při vedení mé bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	8
1 Úvod do problematiky	10
1.1 Životní prostředí	10
1.2 Environmentální politika	10
2 Externality	12
2.1 Nástroje pro internalizaci externalit.....	13
2.1.1 Administrativní nástroje	13
2.1.2 Ekonomické nástroje	14
3 Teorie ekologických daní	17
3.1 Problematika zavádění ekologických daní	17
3.2 Klasifikace ekologických daní.....	19
3.2.1 Ekologické daně dle druhů	19
3.2.1.1 Pigouovské daně.....	20
3.2.1.2 Nepřímé environmentální daně	20
3.2.1.3 Daně s neplánovanými environmentálními dopady	20
3.2.1.4 Účelové environmentální daně.....	21
3.2.2 Ekologické daně dle předmětu zdanění	21
3.2.2.1 Energetické daně (včetně pohonných hmot pro dopravní účely).....	21
3.2.2.2 Dopravní daně (s výjimkou pohonných hmot pro dopravu)	21
3.2.2.3 Daně ze znečištění.....	22
3.2.2.4 Daně ze zdrojů.....	22
4 Ekologické daně v EU	23
4.1 Směrnice Rady 2003/96/ES	23
4.2 Ekologická daňová reforma	26
4.2.1 EDR v Německu	26

5	Ekologické daně v ČR.....	28
5.1	Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů	28
5.2	Ekologické daně v ČR dle předmětu zdanění.....	28
5.2.1	Daň ze zemního plynu a některých dalších plynů	28
5.2.2	Daň z pevných paliv	30
5.2.3	Daň z elektřiny.....	30
5.3	EDR v České republice.....	31
6	Analýza ekologických daní v EU	33
6.1	Celkové výnosy z ekologických daní v EU	33
6.1.1	Celkové výnosy z ekologických daní v jednotlivých členských státech EU....	35
6.2	Ekologické daně dle předmětu zdanění v EU	38
6.2.1	Energetické daně v EU	39
6.2.2	Dopravní daně.....	41
6.2.3	Daně ze znečištění a daně ze zdrojů	43
	ZÁVĚR	46
	ANOTACE	48
	SEZNAM ZDROJŮ.....	50
	Seznam literatury	50
	Seznam elektronických zdrojů.....	51
	Legislativní zdroje	51
	SEZNAM ZKRATEK	52
	SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ	53
	SEZNAM TABULEK.....	54
	SEZNAM PŘÍLOH.....	55
	PŘÍLOHY	56

ÚVOD

Ochrana životního prostředí patří v poslední době mezi jedno z nejdůležitějších témat Evropské unie. Otázkou ochrany životního prostředí se zabývá environmentální politika, jejímž cílem je zamezení poškozování a ochrana životního prostředí. Jedním z nástrojů environmentální politiky k ochraně životního prostředí jsou ekologické daně, jež mají pozitivní vliv na internalizaci negativních externalit. Prostřednictvím zavádění ekologických daní dochází ke zmírnění negativních dopadů vlivu člověka na životní prostředí, ale také k získávání dodatečných příjmů do státního rozpočtu, které mohou být dále využity na ochranu životního prostředí.

Cílem této bakalářské práce je formulování základních charakteristik a principů ekologických daní. Dále rozbor klasifikace ekologických daní dle různých kritérií a následné porovnání celkových výnosů z ekologických daní v rámci EU či jednotlivých členských států s vazbou na HDP.

Tato bakalářská práce se skládá z teoretické a praktické části, přičemž teoretická část se dále dělí do pěti hlavních kapitol, jež jsou dále rozčleněny na jednotlivé dílčí podkapitoly. Hlavním cílem teoretické části této bakalářské práce je podrobné seznámení s problematikou ekologických daní, jejich členěním a také vývojem v rámci Evropské unie a ČR. Cílem první kapitoly je seznámení s problematikou ochrany životního prostředí. V rámci této kapitoly jsou dále definovány témata životního prostředí či environmentální politiky a její vývoj. Druhá kapitola se zabývá otázkou externalit a nástroji pro jejich internalizaci, jež dále dělíme na administrativní a ekonomické. Třetí kapitola této práce je zaměřena na již samotné ekologické daně, které představují jeden z hlavních nástrojů pro internalizaci externích efektů. V rámci této kapitoly se soustředíme také na problematiku zavádění ekologických daní, ve které se setkáváme s názory jak pozitivními tak zápornými. V této kapitole si také dále uvedeme členění ekologických daní dle různých kritérií a blíže se zaměříme na ekologické daně dle druhů a předmětu zdanění. Čtvrtá kapitola se zabývá implementací ekologických daní v Evropské unii. V této kapitole si definujeme základní legislativní dokument, pomocí něhož došlo k harmonizaci ekologických daní v rámci jednotlivých členských států EU. Dále je v této kapitole popsán základní princip ekologické daňové reformy a její průběh v Německu, neboť německá daňová reforma se stala vzorem pro zavedení ekologické daňové reformy v České republice. Poslední kapitola teoretické části se zabývá problematikou ekologických daní v ČR.

Součástí této kapitoly je interpretace zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, v rámci něhož je upraveno ekologické zdanění na území ČR. V této kapitole jsou rovněž uvedeny základní sazby daně a historický průběh ekologické daňové reformy v České republice.

Praktická část této bakalářské práce je rovněž rozčleněna do několika kapitol. V rámci první kapitoly porovnávám celkové výnosy z ekologických daní v evropské unii v jednotlivých letech či v poměru k hrubému domácímu produktu či celkovým příjmům z daní a sociálních příspěvků. Dále jsou v této kapitole srovnávány celkové výnosy z ekologických daní v jednotlivých členských státech. Druhá kapitola praktické části je zaměřena na rozdělení poměru výnosů z ekologických daní do jednotlivých skupin daní dle předmětu zdanění.

Tato bakalářská práce je zpracována běžnými metodami používanými pro tvorbu odborných publikací. V rámci teoretické části byla použita převážně metoda deskripce neboli popis na základě použité odborné literatury, odborných internetových zdrojů či legislativních pramenů. Metoda deskripce umožňuje vysvětlit a popsat základní pojmy a blíže přiblížit problematiku daného tématu. V praktické části jsem při srovnávání výsledků celkových výnosů z ekologických daní užila metodu komparace neboli srovnávání. V rámci celé bakalářské práce byla rovněž užita metoda analýzy, jež zkoumá složitější skutečnosti rozkladem na jednodušší.

1 Úvod do problematiky

1.1 Životní prostředí

V rámci ekonomie životního prostředí můžeme životní prostředí společně se službami a zdroji z něho plynoucími definovat jako statky. Statkem mohou být věci či látky, které jsou užitečné pro lidskou společnost a jsou charakteristické schopností uspokojovat lidské potřeby. Užitečnost statků lidé rozpoznávají postupně, což znamená, že statkem se konkrétní věci či látky nestávají automaticky. Důležité je také upozornit na fakt, že konkrétní věc či látka může pro jednoho člověka představovat statek, ale pro ostatní nikoliv. Podle dostupnosti statku v určitém čase a na určitém místě statky členíme na volné a vzácné, přičemž vzácnost může být získávána či ztracena podle aktuálních okolností. Hlavními důvody transformace volného statku na vzácný je zvyšující se potřeba lidí nebo klesání dostupné zásoby statků.¹

Dle zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, můžeme životní prostředí definovat jako souhrn takových činitelů, jež vytvářejí přirozené podmínky existence organismů a jsou předpokladem pro jejich další vývoj. Životní prostředí můžeme dále členit do jednotlivých složek, kterými jsou především ovzduší, voda, půda, organismy, horniny, ekosystémy a energie. Zákon o životním prostředí definuje základní pojmy spojené s životním prostředím, dále jsou zde stanoveny primární zásady ochrany životního prostředí a povinnosti při ochraně životního prostředí pro právnické a fyzické osoby. Na základě tohoto zákona a ve výši jím určené ukládají orgány pro životní prostředí sankce za poškozování životního prostředí.²

1.2 Environmentální politika

Environmentální politika neboli politika ochrany životního prostředí je vládou realizovaný soubor opatření, jehož cílem je zamezit a předcházet dalšímu znečišťování životního prostředí a také zvyšování kvality životního prostředí.³ Mezi další cíle environmentální politiky patří ochrana zdraví obyvatel a také rozumné, uvážlivé využívání přírodních zdrojů, neboť tyto zdroje nejsou nevyčerpatelné.⁴ V současné době

¹ Srov. ČAMROVÁ, L. aj., *Ekonomie životního prostředí: teorie a politika*, s. 30-31

² Srov. Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

³ Srov. ČAMROVÁ, L. aj., *Ekonomie životního prostředí: teorie a politika*, s. 148

⁴ Srov. EVROPSKÁ KOMISE. *Politiky evropské unie: Životní prostředí*, s. 3

se environmentální politika řadí mezi nejdůležitější oblast zájmu EU, přestože představuje jednu z nejmladších aktivit Společenství. V primárním právu EU se o environmentální politice začalo hovořit od poloviny 80. let 20. stol., v rámci Jednotného evropského aktu, prostřednictvím něhož se ve Smlouvě o evropském hospodářském společenství dále publikovala nová Hlava pojednávající o životním prostředí.⁵ Na úrovni EU probíhá realizace environmentální politiky prostřednictvím právních předpisů (norem, regulací a zákonů), jejichž nedodržování má negativní vliv na dosažení cílů ochrany životního prostředí, na zdraví obyvatel, ale také na samotné podniky. Naopak je tomu v případě řádného uplatňování těchto právních předpisů, které přináší řadu finančních výhod. Nedodržování právních předpisů může vést až k podání žaloby Evropskou komisí k Evropskému soudnímu dvoru na konkrétní členský stát EU. Tato situace je poslední možností, kterou Evropská komise uplatňuje. Více než podávání žalob na členské státy se Evropská komise snaží členské státy v dodržování legislativy podporovat. Evropská komise poskytuje členským státům EU finanční podporu, dohlíží na prohlubování znalostí týkajících se životního prostředí a také všem členským státům doporučila zřízení nezávislého orgánu, jehož hlavním úkolem by bylo prověřování stížností veřejnosti, jež se týkají životního prostředí.⁶

⁵ Srov. KUCHYŇKOVÁ, P. *EUROSKOP: Životní prostředí*, Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8926/sekce>

⁶ Srov. EVROPSKÁ KOMISE. *Politiky evropské unie: Životní prostředí*, s. 5-6

2 Externality

Externality můžeme definovat jako tržní selhání, k nimž dochází v situaci, kdy v rámci výroby či spotřeby jednoho subjektu dochází k tvorbě užitku či škody u jiného či jiných subjektů. Důsledkem působení externalit dochází k rostoucímu zatěžování a znečišťování životního prostředí. V závislosti na způsobu ovlivnění produkční a užitkové funkce jiných subjektů dělíme externality na pozitivní a negativní, přičemž pozitivní externality působí na dané funkce pozitivně a negativní negativně.⁷

Příkladem pozitivních externalit může být např. bezplatné přisvojení výsledků výzkumu, vlastnictví lesa (prostřednictvím něhož dochází k čištění vody) nebo také vztah mezi včelařem a sadaři (včely patřící včelaři opylují ovocné stromy okolních sadařů v takové míře, že se zvýší úroda jablek). Z uvedených příkladů vyplývá, že pozitivní externality vznikají v situaci, kdy není možné přisvojit si veškeré výnosy ze své provozované činnosti či z vlastnictví majetku, ale také v případě, kdy si část výnosů přisvojují druzí.⁸ Situace, kdy člověk nenese plně veškeré náklady vyplývající z jeho činnosti a část těchto nákladů přenáší na jiné, má za následek vznik negativních externalit. Příkladem negativních externalit může být např. znečišťování ovzduší emisemi, rušení klidu druhých či bezohlednost vůči svému okolí (vztah kuřák – nekuřák).⁹

V rámci působení negativních externalit dochází ke znečišťování ovzduší a zároveň dochází ke vzniku externích škod, kterými může být např. zasažení oblasti kouřem, poškození vegetace, či vyvolání určitých druhů onemocnění u obyvatelstva. Měření škod je relativně jednoduché, pokud jsou znečištěním ovlivněny pouze obchodovatelné statky a služby. Naopak je velice obtížné změřit mnoho druhů škod působících na životní prostředí, zejména těch působících v netržních oblastech. Pro odstraňování externalit a snižování znečištění životního prostředí se v praxi využívá nástrojů, které mají podobu vládních programů či působí na posílení vlastnických práv.¹⁰

⁷ Srov. JÍLKOVÁ, J., *Daně, dotace a obchodovatelná povolení - nástroje ochrany ovzduší a klimatu*, s. 12-13

⁸ Srov. HOLMAN, R. *Ekonomie*, s. 365-366

⁹ Srov. Tamtéž, s. 363-364

¹⁰ Srov. SAMUELSON, P. aj. *Ekonomie*, s. 371-374

2.1 Nástroje pro internalizaci externalit

Cílem internalizace externích efektů je zatížení původce externalit společenskými dodatečnými náklady jeho aktivity. Proces internalizace má za předpoklad vymezení dispozičních práv a identifikování postavení poškozovatele a poškozeného. Formulace odpovědnosti za škody, které jsou způsobeny na životním prostředí, vnímáme jako implicitní indikátor určité struktury dispozičních práv, vztahujících se ke statkům životního prostředí, a identifikace externalit. Subjekty, jež vystupují v systému životního prostředí a ekologické politiky jsou:

- znečišťovatelé – tvůrci externích efektů,
- poškození – působením znečišťovatelů se narušuje jejich možnost využívání statků životního prostředí,
- stát – reguluje vztahy mezi znečišťovateli a poškozenými.

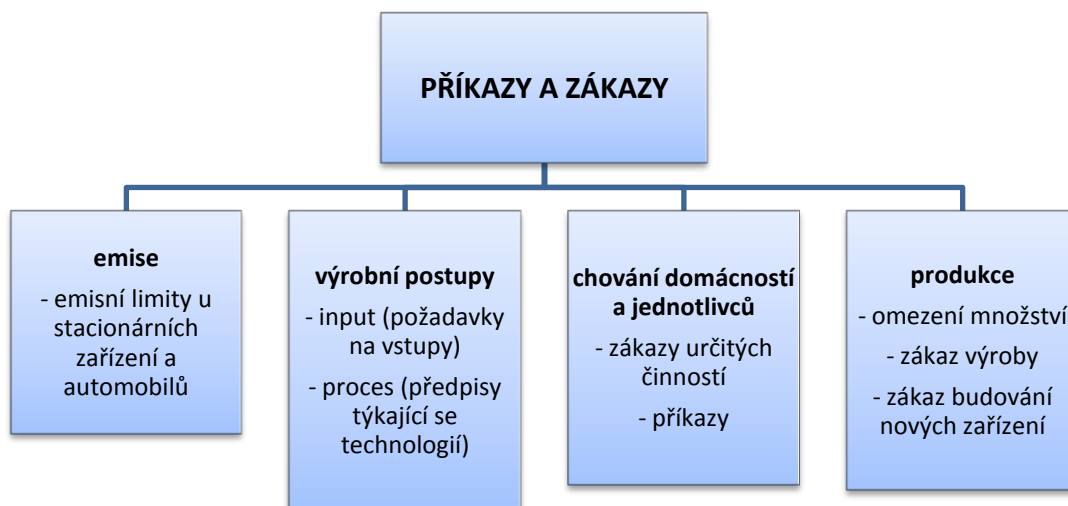
K prosazení cílů v oblasti životního prostředí se užívá nástrojů politiky životního prostředí, které je možné členit dle různých hledisek. Z pohledu postavení jednotlivých účastníků a jejich vzájemných vztahů rozlišujeme dva základní přístupy: donucovací a tržně orientovaný. Charakteristickým rysem donucovacího přístupu je nerovnovážné postavení dvou subjektů, kterými jsou stát a znečišťovatelé, a prosazování cílů v oblasti životního prostředí prostřednictvím příkazů, zákazů a pokut ze strany státu. Znečišťovatelé jsou trestáni státem za nedodržování předepsaných norem chování. Podstatou tržně orientovaného přístupu je simulovat působení trhu prostřednictvím různých řešení. Rozhodování ovlivňovaných subjektů dle jejich hledisek užitku a nákladů.¹¹

2.1.1 Administrativní nástroje

Administrativní nástroje patří mezi nejstarší nástroje, pomocí nichž dochází k dosahování cílů v oblasti životního prostředí. Tyto nástroje označujeme jako donucovací prostředky, které mohou mít formu příkazu, zákazu či předepsaného postupu. Jsou nejvíce zastoupeny na celém světě, neboť jejich aplikace na jednotlivé tržní subjekty je spojena s větší jistotou reakce regulovaných subjektů, kterým při porušení stanovených limitů či opatření hrozí trest v podobě finanční sankce. Z pohledu státu představují účinný postup jak dosáhnout snížení znečišťování životního

¹¹ Srov. JÍLKOVÁ, J. *Daně, dotace a obchodovatelná povolení - nástroje ochrany ovzduší a klimatu*, s. 32-34

prostředí, ale dotčeným podnikům neposkytují dostatečný prostor pro rozhodování a v důsledku toho nedochází k mikroekonomicky ale i makroekonomicky efektivnímu řešení, neboť tyto nástroje nezohledňují individuální náklady znečišťovatelů.¹²

Obr. 1 – Cílové zaměření administrativních nástrojů¹³

2.1.2 Ekonomické nástroje

Zatímco administrativní nástroje používají donucovací přístup k dosažení snížení znečišťování životního prostředí, ekonomické nástroje fungují na základě tržně orientovaného přístupu. Hlavní myšlenkou ekonomických nástrojů je snaha motivování trhu k řešení environmentálních témat, prostřednictvím rozhodování subjektů na základě jejich porovnání užitku a nákladů.¹⁴ Ekonomické nástroje nepřímo ovlivňují chování subjektů poškozujících životní prostředí prostřednictvím cenového mechanismu nebo naopak zvýhodňují ty subjekty, jejichž chování je ekologicky šetrné. Tyto nástroje působí na základě ekonomické kalkulace, pomocí níž mají znečišťovatelé právo sami se rozhodnout, zda zamezí či omezí znečišťování životního prostředí nebo budou životní prostředí i nadále poškozovat a za toto poškozování platit.¹⁵ V případě použití metodiky OECD, v rámci níž jsou ekonomické nástroje ochrany životního prostředí

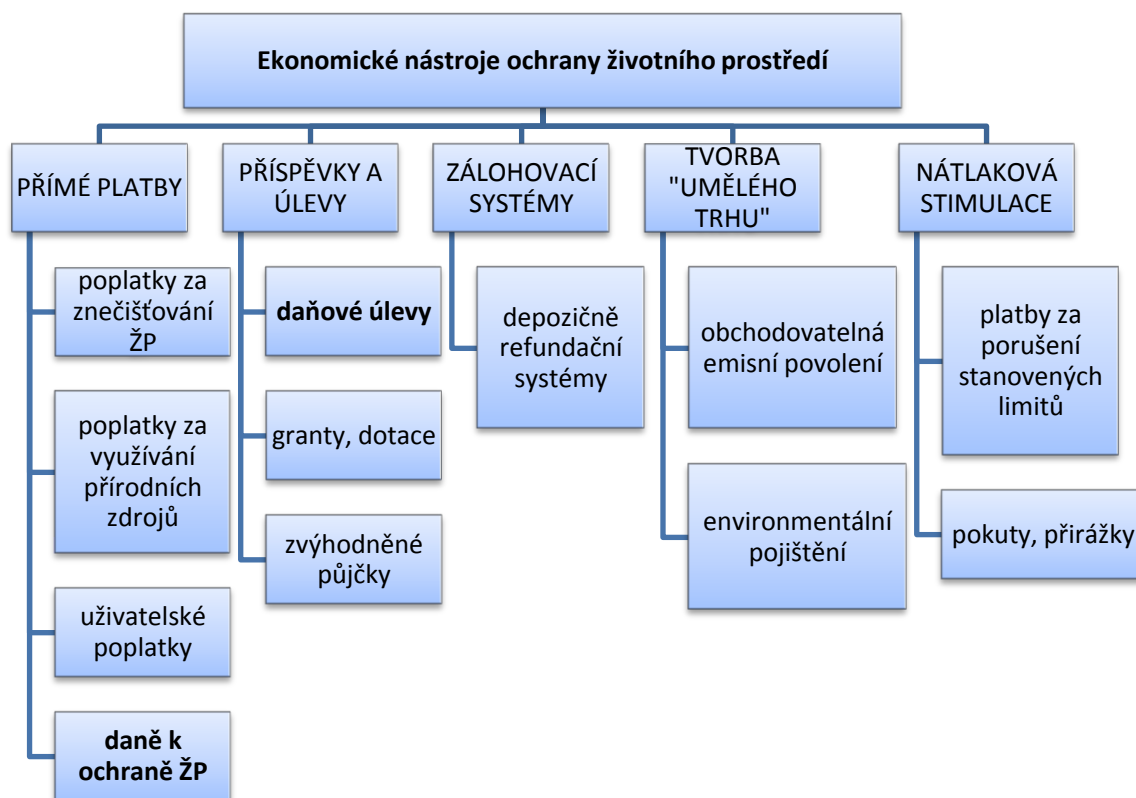
¹² Srov. NETUŠILOVÁ, P. aj. *Ekonomické a právní aspekty environmentálních daní*, s. 33-34

¹³ Srov. JÍLKOVÁ, J. *Daně, dotace a obchodovatelná povolení - nástroje ochrany ovzduší a klimatu*, s. 37

¹⁴ Srov. NETUŠILOVÁ, P. aj. *Ekonomické a právní aspekty environmentálních daní*, s. 35

¹⁵ Srov. SOUKOPOVÁ, J. *Ekonomika životního prostředí*, s. 114-115

rozděleny do pěti skupin, máme možnost využít daně k ekologickým účelům dvěma způsoby, jako daňové zvýhodnění v podobě daňových úlev, nebo naopak jako daňové znevýhodnění v podobě ekologických daní.¹⁶ Tyto dva způsoby užití ekologických daní můžeme vidět v obr. 2.

Obr. 2 – Místo daní v soustavě ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí¹⁷

Podrobné členění ekonomických nástrojů na ochranu životního prostředí je uvedeno v tabulce 1 – Klasifikace ekonomických nástrojů podle OECD.

Tab. 1 – Klasifikace ekonomických nástrojů podle OECD

Poplatky za znečišťování životního prostředí	poplatky za znečišťování ovzduší
	poplatky za vypouštění odpadních vod
	poplatky za ukládání odpadů na skládky
	poplatky za spalování odpadů
	poplatky za hluk

¹⁶ Srov. ŠIROKÝ, J. *Daňové teorie: s praktickou aplikací*, s. 198

¹⁷ Srov. Tamtéž, s. 199

	administrativní, resp. místní poplatky
Poplatky za využívání přírodních zdrojů	poplatky za odběry podzemní vody
	poplatky za odběry vody z vodních toků
	odvody za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu
	poplatky za odnětí pozemků plnění funkcí lesa
	úhrady z dobývacího prostoru a z vydobytých vyhrazených nerostů
	poplatky za kácení dřevin
Uživatelské poplatky	poplatky za spotřebu látek poškozujících ozonovou vrstvu
	poplatky za užívání vybraných umělých hnojiv a pesticidů
	poplatky za používání tašek z umělých hmot, apod.
Daně	daně k ochraně životního prostředí
	komunální (místní) daně
Sankční platby	pokuty
	přirážky
Daňové úlevy	v rámci DPH
	v rámci spotřebních daní
	v rámci daní z příjmů
	v rámci silniční daně
	v rámci daně z nemovitostí
	v rámci daně dědické a darovací
Finanční podpory	granty, dotace, dary (ze státního rozpočtu, z účelových fondů)
	výhodné půjčky (soft loans)
	garance úvěru
Úlevy	v placení poplatků
	ostatní úlevy
Depozitně refundační systémy	zálohování
	recyklační poplatky
Obchodovatelná emisní povolení	
Environmentální pojištění	

Zdroj: SOUKOPOVÁ, J., *Ekonomika životního prostředí*, s. 115

3 Teorie ekologických daní

Představují daně s vazbou na životní prostředí, které můžeme zařadit do skupiny tzv. nápravných daní. Definice ekologických daní je mnoho, ale zpravidla se v teorii rozlišují dva hlavní přístupy. První přístup zdůrazňuje důvod zavedení této daně a ekologickou daň definuje jako platbu do veřejného rozpočtu, přičemž platí, že jejich zavedením či zvýšením můžeme očekávat pozitivní dopad na životní prostředí. Dle druhého přístupu závisí definice ekologické daně na předmětu zdanění a její zavedení či zvýšení má dopad na daňovou základnu.¹⁸ Dle OECD, Mezinárodní energetické agentury (IEA) a Evropské komise ekologické daně dále definujeme jako povinné neekvivalentní platby vybírané vládními institucemi, které jsou charakteristické tím, že jejich zavedení má pozitivní dopad na životní prostředí. Ekologické daně jsou neekvivalentní platby, neboť bonusy poskytované státem směrem k daňovým poplatníkům nejsou úměrné jejich platbám. Předmětem ekologických daní jsou energetické produkty, motorová vozidla, odpady, měřené či odhadované emise a také přírodní zdroje.¹⁹

Ekologické daně pomáhají v boji proti znečišťování životního prostředí, neboť mají pozitivní vliv na internalizaci negativních externalit. Mezi funkce ekologických daní řadíme funkci fiskální, jejímž úkolem je získání dodatečných finančních prostředků, a funkci stimulační, jež pozitivně působí na změnu chování konkrétních subjektů.²⁰

3.1 Problematika zavádění ekologických daní

Zavádění ekologických daní je poměrně problematické, neboť v praxi existují různé názory, které se odvíjí od myšlenky, zda je ono zavádění výhodné či nikoliv. Ekologické daně by měly být zaváděny koordinovaně v mezinárodním měřítku, protože pokud tomu tak není, dochází k poklesu konkurenceschopnosti tuzemských výrobců na mezinárodním trhu, což by v dlouhodobém horizontu mohlo znamenat i likvidaci určitých odvětví. Dalším argumentem proti zavádění ekologických daní může být situace týkající se domácností s nižším příjmem, na které mají zejména daně z energií a pohonných hmot velký vliv, neboť představují poměrně vysoké finanční

¹⁸ Srov. KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teorie a politika*, s. 256-258

¹⁹ Srov. OECD, *The political economy of environmentally related taxes*, s. 26

²⁰ Srov. SOUKOPOVÁ, J., *Ekonomika životního prostředí*, s. 119

náklady rodinného rozpočtu.²¹ Podrobnější přehled argumentů je k dispozici v tabulce 2 – Hlavní argumenty pro a proti zavedení ekologických daní.

Tab. 2 – Hlavní argumenty proti a pro zavedení ekologických daní

Argumenty PROTI zavedení ekologických daní	Argumenty PRO zavedení ekologických daní
Ekologické daně zkreslují chování subjektů a vyvolávají rozsáhlé neefektivnosti, mohou vyvolat i jiné externality.	Ekologické daně přinášejí pozitivní dopady na životní prostředí a růst celkové efektivnosti odstraněním mrtvých ztrát.
Snížení konkurenceschopnosti zdaňovaných odvětví a následný růst sociálních výdajů.	Mezinárodní koordinace zabrání zhoršení národní konkurenceschopnosti.
Účinné ekologické daně postupně minimalizují svůj daňový základ.	Při výrazném poklesu výnosu ekologických daní lze opětovně zavést vyšší zdanění všeobecnými přímými daněmi.
Ekologické daně mají regresivní dopad.	Regresivní dopad má i DPH, zavedení ekologických daní může být z hlediska jejich regresivity kompenzováno snížením sazeb DPH.
Ekologické daně by zvýšily ceny základních výrobních faktorů a tím snížily celkovou konkurenceschopnost ekonomiky.	Dopad ekodaní bude diferencován dle odvětví, zavedení ekodaní bude kompenzováno poklesem přímých daní.
Ekologické daně vedou k růstu inflace.	Snížením DPH lze působit proti inflačním tlakům, ne všechna odvětví budou růstem cen postižena stejně.
Administrativní nástroje působí rychleji.	Ekologické daně jsou efektivnější (nevyvolávají takové distorze jako přímá regulace).
Jiné tržní nástroje jsou efektivnější než ekologické daně.	Tržní nástroje nejsou příliš ověřeny v praxi.

²¹ Srov. SOUKOPOVÁ, J., *Ekonomika životního prostředí*, s. 120

Mezinárodní koordinace nebude úspěšná.	Orgány EU postupně prosazují principy mezinárodní daňové koordinace.
Některé dopady na životní prostředí jsou prostorově omezené a dočasné.	Celostátní a dlouhodobé ekologické daně lze kombinovat s lokálně uvalovanými poplatky.
Správa ekologických daní je administrativně náročná.	Lze použít nepřímé ekologické daně.
Podmínkou zavedení ekologických daní je cenová a vlastnická makroekonomická stabilita.	
Firmy s netypickými preferencemi na ekologické daně nemusí reagovat.	Lze použít i jiný typ nástrojů.

Zdroj: Jílková, J., *Daně, dotace a obchodovatelná povolení*, s. 87

3.2 Klasifikace ekologických daní

Environmentální daně můžeme členit do jednotlivých skupin na základě následujících kritérií:

- dle druhů,
- dle předmětu zdanění,
- dle techniky zavedení,
- dle cílů.²²

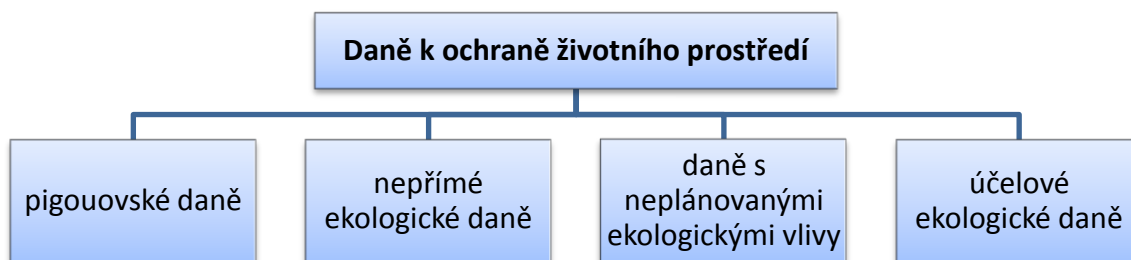
Členění ekologických daní dle kritérií uvedených výše je dle mého názoru srozumitelné a přehledné a z těchto důvodů budu toto dělení užívat v následujícím textu, ve kterém se blíže zaměřím na ekologické daně dle druhů a předmětu zdanění.

3.2.1 Ekologické daně dle druhů

V případě členění ekologických daní dle druhů můžeme využít schématu, které je zobrazeno na obr. 3 – Druhy ekologických daní. Dle tohoto schématu ekologické daně dále členíme: pigouovské daně, nepřímé ekologické daně, daně s neplánovanými ekologickými vlivy a účelové ekologické daně.²³

²² Srov. KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teorie a politika*, s. 259

²³ Srov. ŠIROKÝ, J. *Daňové teorie: s praktickou aplikací*, s. 201-202

Obr. 3 – Druhy ekologických daní²⁴

3.2.1.1 Pigouovské daně

Pigouovské daně jsou daně založené na problematice externalit, fungující na principu uvalení jednotky daně na každou jednotku znečištění životního prostředí s cílem dosáhnout rovnováhy mezi mezními náklady podniku a marginálními společenskými náklady. Tento druh daní by byl z hlediska ochrany životního prostředí nejvíce vhodný, neboť výsledná částka daně je uvalena na konkrétní příčinu způsobující zhoršování kvality životního prostředí. Naproti tomu je však použití této daně v praxi obtížné, neboť by měření znečištění u jednotlivých subjektů představovalo vysoké časové zatížení i vysoké finanční náklady.²⁵

3.2.1.2 Nepřímé environmentální daně

Dalším typem ekologických daní dle druhů jsou nepřímé environmentální daně, které jsou na rozdíl od pigouovských daní uvaleny na zdroj, který ve výsledku způsobuje vyšší společenské náklady u negativní externality. Aplikace těchto daní v praxi je daleko snazší a určení daňového základu není tak nákladné, což vede k nižší časové i finanční zátěži. Efektivnost této daně je ale závislá na jasnosti vazby mezi zdrojem a ekologickou škodou.²⁶

3.2.1.3 Daně s neplánovanými environmentálními dopady

Ačkoliv mají tyto daně pozitivní dopad na životní prostředí, primárním důvodem jejich zavedení nebyla ochrana životního prostředí. Primární funkcí těchto daní je funkce fiskální a paradoxně tato skupina ekologických daní přináší největší příjmy

²⁴ KUBÁTOVÁ, K. aj. *Daňová politika: teorie a praxe*, s. 240-241

²⁵ Srov. NETUŠILOVÁ, P. aj. *Ekonomické a právní aspekty environmentálních daní*, s. 23

²⁶ Srov. KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teorie a politika*, s. 259-260

do státního rozpočtu. Do této skupiny daní řadíme např. spotřební daně z minerálních olejů, ale také všeobecnou DPH.²⁷

3.2.1.4 Účelové environmentální daně

Daně, které jsou veřejností vnímány jako daně ekologické, avšak jejich primárním cílem jsou výnosy dále používané na investice, které mají vazbu s životním prostředím. Jejich cílem tedy není ovlivnit tržní subjekty k ekologicky pozitivnějšímu chování. Příkladem tohoto typu ekologických daní jsou daně silniční, jež jsou účelově vázány na obnovu infrastruktury.²⁸

3.2.2 Ekologické daně dle předmětu zdanění

Dělení ekologických daní dle předmětu zdanění se liší v závislosti na použité literatuře. Dle publikace vydané statistickým úřadem Evropské unie ekologické daně dle předmětu zdanění dále člením do čtyř základních skupin.

3.2.2.1 Energetické daně (včetně pohonných hmot pro dopravní účely)

Tato kategorie zahrnuje daně na výboru energie a daně na energetické produkty využívané pro přepravní či pro stacionární účely. Pro přepravní účely jsou nejvýznamnějšími energetickými produkty benzín a nafta. Energetickými produkty pro stacionární použití jsou topné oleje, zemní plyn, uhlí a elektřina. V rámci energetických daní dále dochází ke zdanění biopaliv a jakýchkoliv jiných energií získaných z obnovitelných zdrojů. Zdanění podléhají i zásoby energetických produktů. Do této skupiny patří rovněž daně z emisí skleníkových plynů, jež zahrnují i zdanění oxidu uhličitého.²⁹

3.2.2.2 Dopravní daně (s výjimkou pohonných hmot pro dopravu)

Do této kategorie řadíme především daně vztahující se k vlastnictví a používání motorových vozidel. Zdanění motorových vozidel může probíhat jednorázově či opakovaně. Jednorázové dani podléhají motorová vozidla z dovozu či motorová vozidla určená k prodeji. K opakovanému zdanění v určitém časovém období dochází prostřednictvím silniční daně. Dále se do této kategorie řadí daně z jiných dopravních prostředků (např. letadel, lodí nebo železniční dopravy) a další služby související

²⁷ Srov. KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teorie a politika*, s. 260

²⁸ Srov. NETUŠILOVÁ, P. aj. *Ekonomické a právní aspekty environmentálních daní*, s. 24

²⁹ Srov. EUROSTAT. *Environmental taxes*, s. 13

s dopravou, pokud jsou v souladu s obecnou definicí ekologických daní. V této kategorii by měly být zahrnuty rovněž daně vztahující se na elektromobily. V některých městech se můžeme setkat také s poplatky, jež povolují vjezd do centra města.³⁰

3.2.2.3 Daně ze znečištění

Tato skupina daní zahrnuje zdanění naměřených či odhadnutých emisí do ovzduší bez oxidu uhličitého (ten je zahrnut v energetických daních). Také se zde zdaňují naměřené či odhadované emise do vod vyvolané např. umělými hnojivy či pesticidy. Dále do této kategorie patří nakládání s pevným odpadem či hluk, který je způsobený např. vzletáním a přistáváním letadel. Do této kategorie můžeme zařadit také daně z mazacích olejů, jež mohou mít za následek znečištění půdy či vod.³¹

3.2.2.4 Daně ze zdrojů

V této skupině jsou zahrnuty daně spojené s těžbou nebo využíváním přírodních zdrojů, neboť prostřednictvím těchto aktivit dochází k jejich vyčerpávání. Těžbou nebo využíváním přírodních zdrojů rozumíme následující případy: odběr vody, sklizeň biologických zdrojů (dřevo, lovení zvířat či chytání ryb), těžba surovin (minerály, ropa, zemní plyn), změny v krajině či kácení stromů.³²

³⁰ Srov. EUROSTAT. *Environmental taxes*, s. 14

³¹ Srov. Tamtéž, s. 14

³² Srov. Tamtéž, s. 14

4 Ekologické daně v EU

Ekologické daně jsou efektivním a účinným nástrojem environmentální politiky a jejich zavedení přispívá ke zlepšení stavu životního prostředí. Zavedením ekologických daní dochází ke zvýšení ceny ekologicky škodlivých produktů, v důsledku čehož klesá poptávka po těchto produktech. Ve většině zemí jsou ekologické daně zaváděny společně s dalšími poplatky vztahujícími se k životnímu prostředí. Zavedení ekologických daní a poplatků má za následek zvýšení příjmů jednotlivých států v řádu 2-2,5% HDP. Asi 90 % těchto příjmů plyne ze zdanění motorových paliv a automobilů. Ekologické daně bývají jen zřídka aplikovány v naprosté izolaci. Ve většině případů dochází k aplikaci ekologických daní v kombinaci s dalšími regulačními nástroji. Výsledkem této kombinace jsou různé ekologické a/nebo ekonomické přínosy.³³ Jelikož k poškozování životního prostředí dochází bez ohledu na hranice jednotlivých států, je zapotřebí docílit harmonizace ekologického zdanění v jednotlivých členských státech EU.

4.1 Směrnice Rady 2003/96/ES

Pro odstranění rozdílů mezi vnitrostátními úrovněmi zdanění a zajištění řádného fungování trhu dochází k přijetí Směrnice Rady 2003/96/ES (dále jen Směrnice). Tato Směrnice upravuje minimální sazby pro zdaňování elektřiny a energetických produktů, kterými jsou minerální oleje, zemní plyn a uhlí. Ke zdanění energetických produktů a elektřiny dochází pouze tehdy, jsou-li použity jako paliva nebo pohonné hmoty. V závislosti na způsobu použití energetických produktů (palivo/pohonná hmota), jsou ve Směrnici uvedeny rozdílné minimální sazby. Členské státy EU nemohou pro zdaňování energetických produktů a elektřiny uplatňovat nižší sazby, než sazby uvedené ve Směrnici.³⁴ Při zdanění energetických produktů se tedy zabýváme způsobem jejich použití, při čemž tyto produkty mohou být použity jako palivo či pohonná hmota a v návaznosti na toto rozdělení minimální sazby v jednotlivých skupinách dále diferencujeme. U pohonných hmot jsou ve Směrnici dále stanoveny rozdílné minimální sazby pro pohonné hmoty a pro pohonné hmoty pro průmyslové a obchodní účely.³⁵

³³ Srov. OECD, *The political economy of environmentally related taxes*, s. 10-22

³⁴ Srov. NETUŠILOVÁ, P. aj. *Ekonomické a právní aspekty environmentálních daní*, s. 57-62

³⁵ Srov. Směrnice Rady 2003/96/ES

„Směrnice stanoví, že průmyslové nebo obchodní účely jsou:

- zemědělské a zahradnické práce, chov ryb, lesnictví,
- stacionární motory,
- zařízení a stroje používané při stavbách, stavebně inženýrských pracích a veřejných pracích,
- vozidla určená k používání mimo veřejné cesty.“³⁶

Minimální sazby pro zdaňování energetických produktů používaných jako pohonné hmoty jsou uvedeny v tabulce 3 a minimální sazby energetických produktů používaných jako pohonné hmoty pro průmyslové nebo obchodní účely nalezneme v tabulce 4. Při porovnání údajů uvedených v tabulce 3 a 4 je zřejmé, že energetické produkty používané jako pohonná hmota jsou zdaňovány daleko vyššími sazbami, než jsou uplatňovány na energetické produkty pro průmyslové a obchodní účely.

Tab. 3 – Minimální úrovně zdanění uplatnitelné na pohonné hmoty

EUR/1 000 l	Minimální sazba
Olovnatý benzín	421
Bezolovnatý benzín	359
Plynový olej	330
Petrolej	330
Zkapalnělý plyn (LPG)	125
Zemní plyn (EUR/GJ spalného tepla)	2,6

Zdroj: Směrnice Rady 2003/96/ES, příloha 1

Tab. 4 - Minimální úrovně zdanění uplatnitelné na pohonné hmoty používané pro průmyslové nebo obchodní účely

EUR/1 000 l	Minimální sazba
Plynový olej	21
Petrolej	21
Zkapalnělý plyn (LPG)	41
Zemní plyn (EUR/GJ spalného tepla)	0,3

Zdroj: Směrnice Rady 2003/96/ES, příloha 1

³⁶ Směrnice Rady 2003/96/ES

Při zdaňování energetických produktů používaných jako paliva rozlišujeme, zda jsou tyto produkty používány pro obchodní či neobchodní účely. Stejně tak je tomu i u stanovování minimálních sazeb elektřiny.³⁷ Výčet minimálních sazeb pro zdaňování paliv a elektřiny je uveden v tabulce 5. Po porovnání všech minimálních sazeb uplatňovaných pro zdaňování energetických produktů a elektřiny je zřejmé, že největší míře zdanění podléhají energetické produkty používané jako pohonné hmoty. Proč tomu tak je? Dle mého názoru jsou energetické produkty používané jako pohonné hmoty zdaňovány nejvyššími sazbami, neboť dochází k jejich největšímu čerpání, ať už z řad domácností či podniků.

Tab. 5 – Minimální úrovně zdanění uplatnitelné na paliva a elektřinu

	Obchodní účely	Neobchodní účely
Plynový olej (EUR/1 000 l)	21	21
Těžký topný olej (EUR/1 000 l)	15	15
Petrolej (EUR/1 000 l)	0	0
Zkapalnělý plyn (LPG), (EUR/1 000 l)	0	0
Zemní plyn (EUR/GJ spalného tepla)	0,15	0,3
Uhlí a koks (EUR/GJ spalného tepla)	0,15	0,3
Elektřina (EUR/MWh)	0,5	1,0

Zdroj: Směrnice Rady 2003/96/ES, příloha 1

Jelikož jsou minimální sazby pro zdaňování energetických produktů a elektřiny uvedeny v eurech a ne všechny členské státy EU jsou členy Eurozóny, je nutné minimální sazby přepočítat. Pro přepočet minimálních sazeb se jednou ročně stanoví hodnota eura v národních měnách, která je shodná s kurzem platným první pracovní den v říjnu. Hodnota eura v národních měnách užívaná pro přepočet minimálních sazeb je uvedena v Úředním věstníku Evropské unie a je platná od 1. ledna následujícího kalendářního roku. Dále jsou ve Směrnici uvedeny případy, ve kterých lze použít sníženého zdanění či uplatnit osvobození od daně.³⁸ Z důvodu absence environmentálních daní v daňovém systému některých členských států, si tyto státy vyjednaly dlouhé lhůty pro implementaci Směrnice. U států označovaných jako EU15 (tzn. prvních patnáct států EU) byly energetické daně na vyšší úrovni, než ukládá

³⁷ Srov. Směrnice Rady 2003/96/ES

³⁸ Srov. Tamtéž

Směrnice, tudíž její zavedení nemělo na tyto státy zásadní vliv. V Dánsku, Finsku, Německu, Nizozemsku, Švédsku a Velké Británii proběhlo zavedení EDR dříve, než byla tato Směrnice přijata.³⁹

4.2 Ekologická daňová reforma

Ekologickou daňovou reformu, dále jen EDR, definujeme jako proces, v rámci něhož dochází k přesunu daňového zatížení z práce a kapitálu na statky produkující negativní externalitu. EDR je charakteristická svojí fiskální neutralitou, neboť při zavádění ekologických daní dochází současně ke snížení takových daní, jež působí negativně na práci a investice, což v konečném důsledku znamená, že výše celkového daňového zatížení by po implementaci EDR neměla být ovlivněna. Jedním z dalších znaků EDR je také zachování myšlenky, že tvůrci negativních externalit, musí za znečišťování životního prostředí platit.⁴⁰ Jelikož v důsledku poškozování životního prostředí dochází k negativním dopadům na zdraví obyvatelstva, je hlavním cílem této reformy motivace ekonomických subjektů, způsobujících ono znečištění, k takovému chování, které v důsledku povede ke snížení tvorby negativních externalit.⁴¹

Jelikož EDR probíhá na mezinárodní úrovni v rámci EU, dochází k harmonizaci ekologických daní v jednotlivých členských státech EU. Harmonizace v oblasti environmentální politiky probíhá na základě direktivy vydané EU. V roce 2003 došlo k vydání nové Směrnice 2003/96/ES, jež rozšířila zdanění minerálních olejů o další zdroje energie, a zároveň došlo ke zvýšení minimálních sazeb u minerálních olejů.⁴²

4.2.1 EDR v Německu

Ekologická daňová reforma byla v Německu rozčleněna do 5 fází a její vznik se datuje k dubnu 1999, kdy Německo zavedlo první fázi EDR, která trvala až do roku 2003. Z důvodu vysokých nákladů na pracovní sílu a vysokou míru nezaměstnanosti se Německo rozhodlo implementovat příjmově neutrální daňovou reformu, jejíž výnosy měly být z největší části použity na snížení důchodového pojištění. Cílem EDR bylo

³⁹ Srov. NETUŠILOVÁ, P. aj. *Ekonomické a právní aspekty environmentálních daní*, s. 58

⁴⁰ Srov. KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teorie a politika*, s. 262-263

⁴¹ Srov. MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ: *Principy a harmonogram ekologické daňové reformy*. Dostupné z: <<http://www.mzp.cz>>

⁴² Srov. NETUŠILOVÁ, P. aj. *Ekonomické a právní aspekty environmentálních daní*, s. 57-58

zvýšení ochrany životního prostředí společně s tvorbou nových pracovních míst. Těchto cílů mělo být dosaženo pomocí šetření energií, jejich efektivnějšího využívání, používání obnovitelných zdrojů na výrobu energie a také současným snižováním příspěvků na sociální pojištění. Jelikož byla tato reforma navržena jako příjmově neutrální, na podporu projektů vztahujícím se k životnímu prostředí byla použita jen relativně malá část výnosů. V časovém rozmezí 5 let začalo Německo postupně zavádět či zvyšovat jednotlivé sazby daní, jejichž předmětem byla elektřina, pohonné hmoty, topné oleje nebo zemní a zkapalnělý plyn. Současně se zaváděním či zvyšováním těchto sazeb byly zavedeny konkrétní úlevy a výjimky, jež měly zmírnit dopad zavedení ekologických daní na určitá průmyslová odvětví. Převážná část příjmů z EDR byla v Německu využita na snížení částky příspěvku na důchodové pojištění a k financování ekologických projektů, převážně takových, jejichž cílem byla výroba energie z obnovitelných zdrojů. Výsledkem EDR v Německu bylo snížení spotřeby pohonných hmot, na což navazovalo také snížení emisí CO₂ produkovaných dopravou a zvýšení počtu osob využívajících hromadnou dopravu. Tato reforma také přispěla k tvorbě nových pracovních míst a ke snížení počtu černých pracovních míst na pracovním trhu. EDR v Německu byla vnímána jako efektivní nástroj k ochraně životního prostředí, z něhož poté čerpalo inspiraci mnoho jiných evropských států, mezi něž patří mimo jiné i Česká republika.⁴³

⁴³ Srov. SOUKOPOVÁ, J., *Ekonomika životního prostředí*, s. 122-124

5 Ekologické daně v ČR

Ekologické daně představují nejmladší daně českého daňového systému, jejichž zavedení se datuje k 1. lednu 2008. Zavedení ekologických daní v ČR bylo nejvíce ovlivněno přistoupením ČR do EU, čímž měla být zaručena daňová harmonizace v oblasti ekologických daní. Ekologické zdanění na úrovni EU je upraveno Směrnicí 2003/96/ES, v rámci níž bylo pro Českou republiku stanoveno přechodné období, jež trvalo až do 1. ledna 2008. Toto přechodné období sloužilo k postupnému přizpůsobování se minimálním sazbám a dalším požadavkům uvedených ve Směrnici. Primárním důvodem zavedení ekologických daní v ČR byla ochrana životního prostředí společně s harmonizací ekologického zdanění v rámci EU.

5.1 Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů

V ČR jsou ekologické daně upraveny Zákonem č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, a to konkrétněji v částech 45-47. V ČR byly doposud stanoveny tři druhy ekologických daní: daň ze zemního plynu a některých dalších plynů, daň z pevných paliv a daň z elektřiny. Ekologické daně, které bývají také často označovány jako daně energetické, patří do skupiny nepřímých daní. Jelikož jsou ekologické daně uvaleny jen na určité produkty, hovoříme o selektivních spotřebních daních.⁴⁴ Správcem ekologických daní v ČR jsou orgány celní správy a daňová povinnost vzniká okamžikem dodání výrobku konečnému spotřebiteli v tuzemsku. Zákon stanoví pevné sazby daně a také případy, kdy jsou spotřebitelé od daně osvobozeni. Zdaňovacím obdobím je pro všechny ekologické daně jeden kalendářní měsíc. Od skončení zdaňovacího období běží lhůta 25 dní pro podání daňového přiznání a také lhůta pro splatnost daně.⁴⁵

5.2 Ekologické daně v ČR dle předmětu zdanění

5.2.1 Daň ze zemního plynu a některých dalších plynů

Předmět daně ze zemního plynu a některých dalších plynů závisí na kódech nomenklatury a druhu použití daného plynu. Označení druhů jednotlivých plynů je k dispozici v příloze č. 2. V tabulce 6 jsou uvedeny pevné sazby daně pro jednotlivé druhy plynů, jejichž základem daně je množství spalného tepla v MWh. V některých

⁴⁴ Srov. SVÁTKOVÁ, S. *Spotřební a ekologické daně v České republice*, s. 234-247

⁴⁵ Srov. Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů

případech ale není možné stanovit množství spalného tepla v MWh, proto se spalné teplo vyměří ve výši 15 MWh na tunu plynu. Výslednou částku daně získáme vynásobením základu daně příslušnou sazbou daně. Plátcem tohoto druhu ekologické daně je dodavatel, který na tuzemském území dodal zboží konečnému spotřebiteli.

Tab. 6 – Sazby daně ze zemního plynu a některých dalších plynů v ČR v letech 2008-2020

Předmět daně	Sazba daně
Spalné teplo pro plyn uvedený pod kódy nomenklatury 2711 29 a 2705, který je určený k použití, nabízený k prodeji nebo používaný pro pohon motorů nebo pro jiné účely.	264,80 Kč/MWh
V období od 1. ledna 2008 do 31. prosince 2011 spalné teplo pro plyn uvedený pod kódy nomenklatury 2711 11 a 2711 21, který je určený k použití, nabízený k prodeji nebo používaný pro pohon motorů nebo pro jiné účely.	0 Kč/MWh
V období od 1. ledna 2012 do 31. prosince 2014 spalné teplo pro plyn uvedený pod kódy nomenklatury 2711 11 a 2711 21, který je určený k použití, nabízený k prodeji nebo používaný pro pohon motorů nebo pro jiné účely.	34,20 Kč/MWh
V období od 1. ledna 2015 do 31. prosince 2017 spalné teplo pro plyn uvedený pod kódy nomenklatury 2711 11 a 2711 21, který je určený k použití, nabízený k prodeji nebo používaný pro pohon motorů nebo pro jiné účely.	68,40 Kč/MWh
V období od 1. ledna 2018 do 31. prosince 2019 spalné teplo pro plyn uvedený pod kódy nomenklatury 2711 11 a 2711 21, který je určený k použití, nabízený k prodeji nebo používaný pro pohon motorů nebo pro jiné účely.	136,80 Kč/MWh
Od 1. ledna 2020 spalné teplo pro plyn uvedený pod kódy nomenklatury 2711 11 a 2711 21, který je určený k použití, nabízený k prodeji nebo používaný pro pohon motorů nebo pro jiné účely.	264,80 Kč/MWh

Spalné teplo pro plyn, který je určený k použití, nabízený k prodeji nebo používaný pro výrobu tepla bez ohledu na způsob spotřeby tepla.	30,60 Kč/MWh
Spalné teplo pro plyn, který je určený k použití, nabízený k prodeji nebo používaný: pro stacionární motory, v souvislosti s provozy a stroji používanými při stavbách, stavebně inženýrských pracích a veřejných pracích, nebo pro vozidla určená k používání mimo veřejné cesty nebo pro vozidla, která nejsou schválená k používání převážně na veřejných silnicích.	30,60 Kč/MWh

Zdroj: Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů

5.2.2 Daň z pevných paliv

Daň z pevných paliv je uvalena na černé a hnědé uhlí, brikety, bulety, koks a polokoks, aglomeráty, rašeliny a další produkty, jež jsou nabízeny k prodeji nebo využívány k výrobě tepla. Přesný výčet předmětu daně z pevných paliv s kódy nomenklatury je k dispozici v příloze č. Množství pevných paliv vyjádřených v GJ spalného tepla v původním vzorku udává základ daně, jež je pro výpočet výše daňové povinnosti násoben sazbou daně, která je stanovena v pevné výši 8,50 Kč/GJ spalného tepla v původním vzorku. Spalné teplo v původním vzorku je měřeno akreditovanou laboratoří a jeho stáří nesmí být delší než 1 rok. Paliva osvobozená od daně mohou být vydána pouze na základě povolení k nabytí pevných paliv osvobozených od daně, o jehož udělení rozhoduje správce daně. Dalším typem povolení je povolení, jež opravňuje k nabytí pevných paliv bez daně, o jehož udělení rozhoduje opět správce daně.⁴⁶

5.2.3 Daň z elektřiny

Povinnost platit daň z elektřiny má dodavatel dodávající elektřinu v tuzemsku konečnému spotřebiteli, provozovna distribuční a přenosové soustavy, výrobce energie, operátor trhu s elektrickou energií a také obchodník obchodující s elektrickou energií. Předmětem daně z elektřiny je elektrická energie, jejíž základ daně je vyjádřen

⁴⁶ Srov. Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů

v množství elektřiny v MWh. Sazba daně je stanovena ve výši 28,30 Kč/MWh. Výsledná částka daně je vypočtena vynásobením základu daně sazbou daně.⁴⁷

5.3 EDR v České republice

Ekologická daňová reforma patřila v České republice k dlouho diskutovaným tématům, avšak její počátek byl stále odkládán. Jakési náznaky EDR se odehrály již v roce 1997, kdy došlo ke zvýšení některých spotřebních daní za současného snížení daně z příjmů. Oficiálně však tyto změny nebyly považovány za EDR. O zavedení ekologické daňové reformy se začalo přemýšlet až koncem 90. let, kdy došlo ke zpracování několika studií týkajících se implementace EDR v České republice. Tyto studie byly zpracovány Ministerstvem životního prostředí a jejich výsledkem bylo zpracování návrhu zákona, který byl zaměřený na ekologizaci daňové soustavy. Tento návrh zákona byl vládou projednán, avšak k jeho implementaci nedošlo. Další snaha o ekologickou daňovou reformu proběhla v roce 2004, kdy byla Ministerstvem životního prostředí, ministerstvem financí a Ministerstvem práce a sociálních věcí vytvořena nová koncepce ekologické daňové reformy. Na základě této koncepce mělo dojít k zavedení EDR v roce 2005 prostřednictvím zavedení ekologických daní na některá paliva a elektrickou energii. Ekologické daně měly být zaváděny postupně v ročním či dvouletém cyklu, tak aby jejich adresáti měli dostatek času na seznámení se s nimi. V rámci tohoto konceptu měl být vytvořen systém časově omezených osvobození pro energeticky náročná odvětví, aby měly dostatek prostoru pro přizpůsobení se novým podmínkám. Tento koncept měl také zachovat princip výnosové neutrality. K 1. lednu 2004 však vláda využila reformu veřejných financí ke zvýšení sazeb spotřebních daní, jejichž výši stanovila nad minimální úroveň, jež požadovala Evropská unie. Protože však nebyl dodržen princip výnosové neutrality, nemůžeme hovořit o ekologické daňové reformě. Ve stejném roce přistoupila Česká republika do Evropské unie a bylo zapotřebí přemýšlet o implementaci Směrnice 2003/96/ES, v rámci níž si Česká republika vyjednala výjimku zavedení minimálních sazeb dle Směrnice do 1. ledna 2008.

Nová koncepce zavedení EDR byla předložena v roce 2005, v rámci níž ekologická daňová reforma měla proběhnout v pěti fázích v letech 2007-2015. Cílem této koncepce bylo postupné zvyšování sazeb u motorových vozidel a nové

⁴⁷ Srov. Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů

zavedení daně z energetických produktů a elektřiny a zároveň snížení daňového zatížení práce, čímž měla být dodržena výnosová neutralita. Později se však ukázalo, že je tato koncepce velice komplikovaná. Také nebylo možné dosáhnout postupného zvyšování sazeb, neboť tyto sazby byly již v první fázi stanoveny nad rámce minimální úrovně požadované Směrnicí. Jelikož Česká republika musela dodržet termín implementace Směrnice do 1. ledna 2008, na tvorbu nového konceptu EDR nezbývalo mnoho času a z tohoto důvodu nakonec došlo ke komplexní implementaci Směrnice.⁴⁸

Výsledný návrh ekologické daňové reformy se má uskutečnit ve třech fázích a podrobné informace nalezneme v dokumentu „Principy a harmonogram ekologické daňové reformy“. Dle tohoto dokumentu je první fází EDR implementace Směrnice. V průběhu roku 2007 došlo k doplnění spotřební daně z minerálních olejů o další tři nové daně, kterými jsou daň ze zemního plynu, daň z pevných paliv a daň z elektřiny. V rámci snížení daňové zátěže všech obyvatel došlo ke schválení zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, ve kterém nalezneme legislativní úprava spotřebních a ekologických daní. Nově zavedené ekologické daně nabyly účinnosti 1. ledna 2008. Druhá etapa ekologické daňové reformy klade důraz na snížení emisí do ovzduší. V rámci této etapy ekologické daňové reformy se dále uvažovalo nad transformací poplatků za znečišťování ovzduší. Tyto poplatky měly být nahrazeny emisní daní z CO₂, ale v důsledku připravované revize Směrnice 2003/96/ES, Česká republika od zavedení daně z CO₂ ustoupila. Zároveň došlo k podstatné úpravě poplatků za znečišťování ovzduší a to díky novému zákonu č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší.⁴⁹ Ve třetí etapě probíhající v letech 2014-2017 se předpokládají další úpravy, které budou vycházet z hodnocení dvou předešlých etap a zároveň se v této etapě promítne revize Směrnice 2003/96/ES. V důsledku snižování znečišťování životního prostředí můžeme očekávat rozšíření zdanění na další surovinové zdroje a výrobky včetně služeb, při jejichž výrobě či spotřebě dochází k tvorbě negativních vlivů na životní prostředí a lidské zdraví.⁵⁰

⁴⁸ Srov. SOUKOPOVÁ, J., *Ekonomika životního prostředí*, s. 125-126

⁴⁹ Srov. MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ: *Ekologická daňová reforma*. Dostupné z: <<http://www.mzp.cz/cz/edr>>

⁵⁰ Srov. SVÁTKOVÁ, S. *Spotřební a ekologické daně v České republice*, s. 238

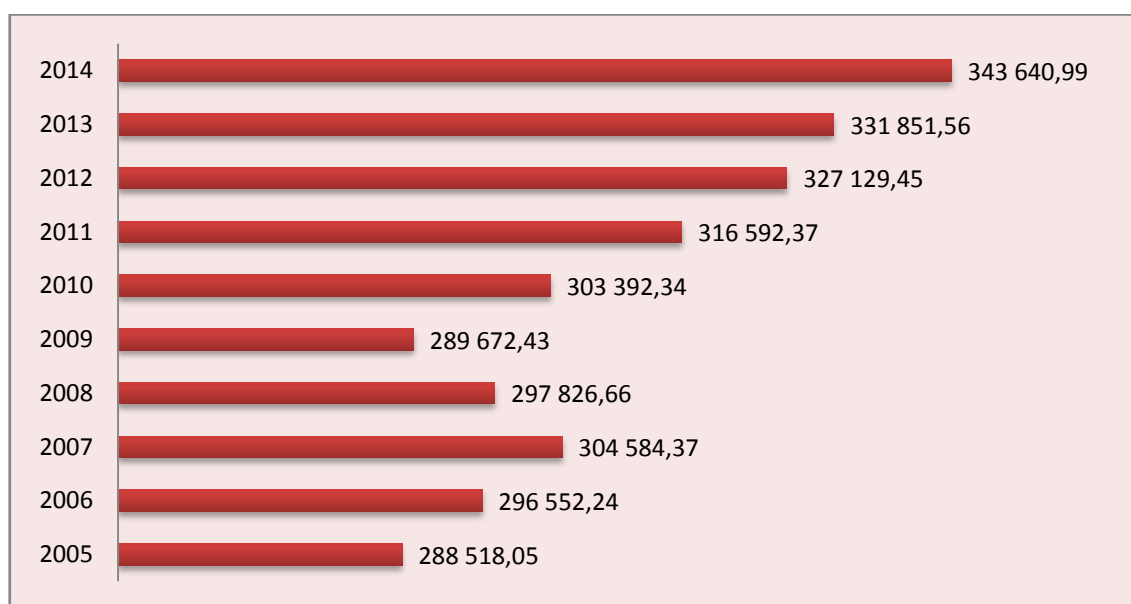
6 Analýza ekologických daní v EU

V této části bakalářské práce se budu dále věnovat analýze ekologických daní v rámci EU. V první fázi se zaměřím na celkové výnosy plynoucí z ekologických daní ať už v rámci celé EU, či z pohledu jednotlivých členských států. Pro docílení přesnějšího ekonomického porovnání celkových výnosů v jednotlivých členských státech, vyjádřím jejich procentuální podíl na HDP a celkových příjmech z daní a sociálních příspěvků. Dále budu porovnávat zastoupení jednotlivých ekologických daní dle předmětu zdanění.

6.1 Celkové výnosy z ekologických daní v EU

Ekologické daně jsou jedním z nejdůležitějších nástrojů politiky EU k ochraně životního prostředí. Vývoj environmentálních daňových výnosů můžeme sledovat v grafu 1, ve kterém jsou tyto výnosy zachyceny v rámci celé EU v časovém horizontu 10 let.

Graf 1 – Porovnání výnosů z ekologických daní v EU v letech 2005-2014
(mil. EUR)

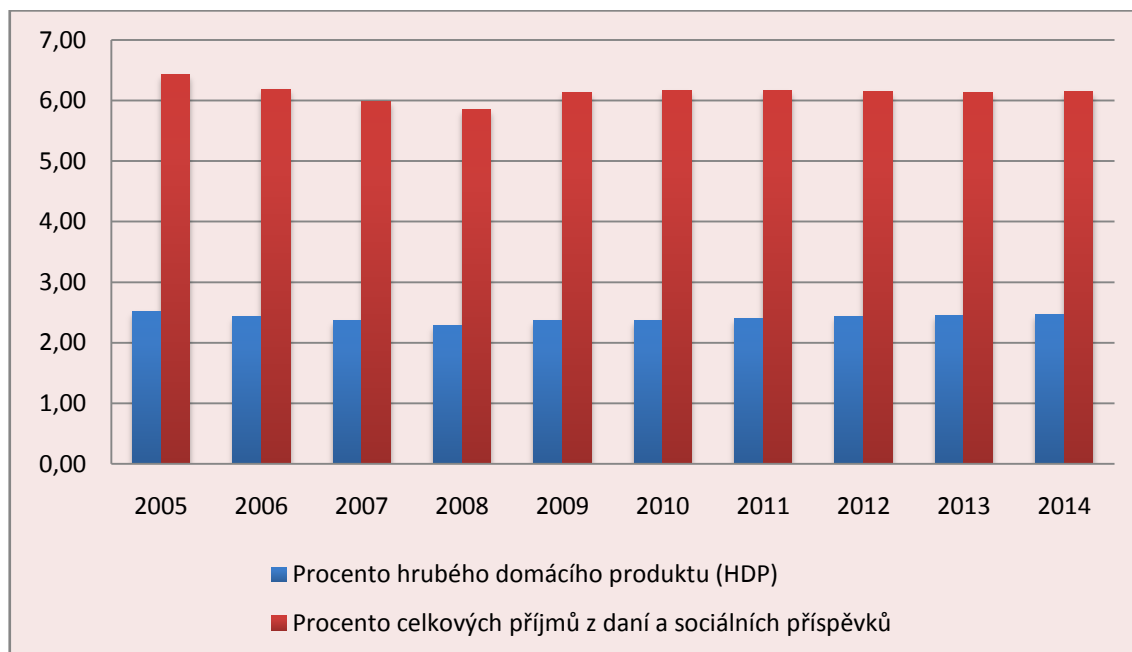

Zdroj: Vlastní práce autora, Eurostat (env_ac_tax)

Z grafu 1 vyplývá, že za posledních deset let celkové příjmy z ekologických daní vzrostly od roku 2005 do roku 2014 o 19 %. Celkové výnosy z ekologických daní dosahovaly v roce 2014 částky 343 mld. euro, což představuje nárůst výnosů o 55 mld. euro v porovnání s rokem 2005. Výnosy z ekologických daní mají tendenci růstu, vyjma

let 2008-2009, kdy Evropa čelila světové finanční krizi. K růstu celkových výnosů z ekologických daní dochází v návaznosti na zvyšující se sazby ekologického zdanění.

Graf 2 - Výnosy z ekologických daní ve vztahu k HDP a celkovým příjmům z daní a sociálních příspěvků v EU 28, 2005-2014 (%)

Zdroj: Vlastní práce autora, Eurostat (env_ac_tax)

Graf 2 ukazuje výši celkových výnosů k HDP a k celkovým příjmům z daní a sociálních příspěvků. Porovnávané-li výnosy z ekologických daní s těmito dvěma veličinami, dostáváme poměrně vyrovnané výsledky. Podíl výnosů z ekologických daní na HDP dosahoval v roce 2005 výše 2,51 %. Od roku 2005 do roku 2008 se podíl výnosů z ekologických daní na HDP mírně snížil a v roce 2008 byl zaznamenán nejnižší podíl výnosů z ekologických daní na HDP, jehož hodnota činila 2,29 %. Od roku 2009 poměr výnosů z ekologických daní ve vztahu k HDP vzrostl a dnešní podíl těchto výnosů činí 2,46 % na celkovém objemu HDP. Výnosy z environmentálních daní dosahovaly nejvyššího podílu na celkových příjmech z daní a sociálních příspěvků v roce 2005, kdy jejich hodnota přesahovala 6,4 %. V roce 2008 naopak výnosy z environmentálních daní dosahovaly nejnižšího podílu na celkových příjmech z daní a sociálních příspěvků.

6.1.1 Celkové výnosy z ekologických daní v jednotlivých členských státech EU

Výnosy z ekologických daní v jednotlivých členských státech EU jsou uvedeny v tabulce 7 níže. Tento přehled vykazuje hodnoty naměřené v letech 2011-2014. Již z tabulky je zřejmé, že porovnáme-li výnosy jednotlivých členských států, obdržíme rozdílné hodnoty environmentálních daňových výnosů. Důvodem této rozmanitosti jsou odlišné sazby ekologických daní v jednotlivých zemích EU.

Tab. 7 – Výnosy z ekologických daní v jednotlivých členských státech EU v letech 2011-2014 (v mil. EUR)

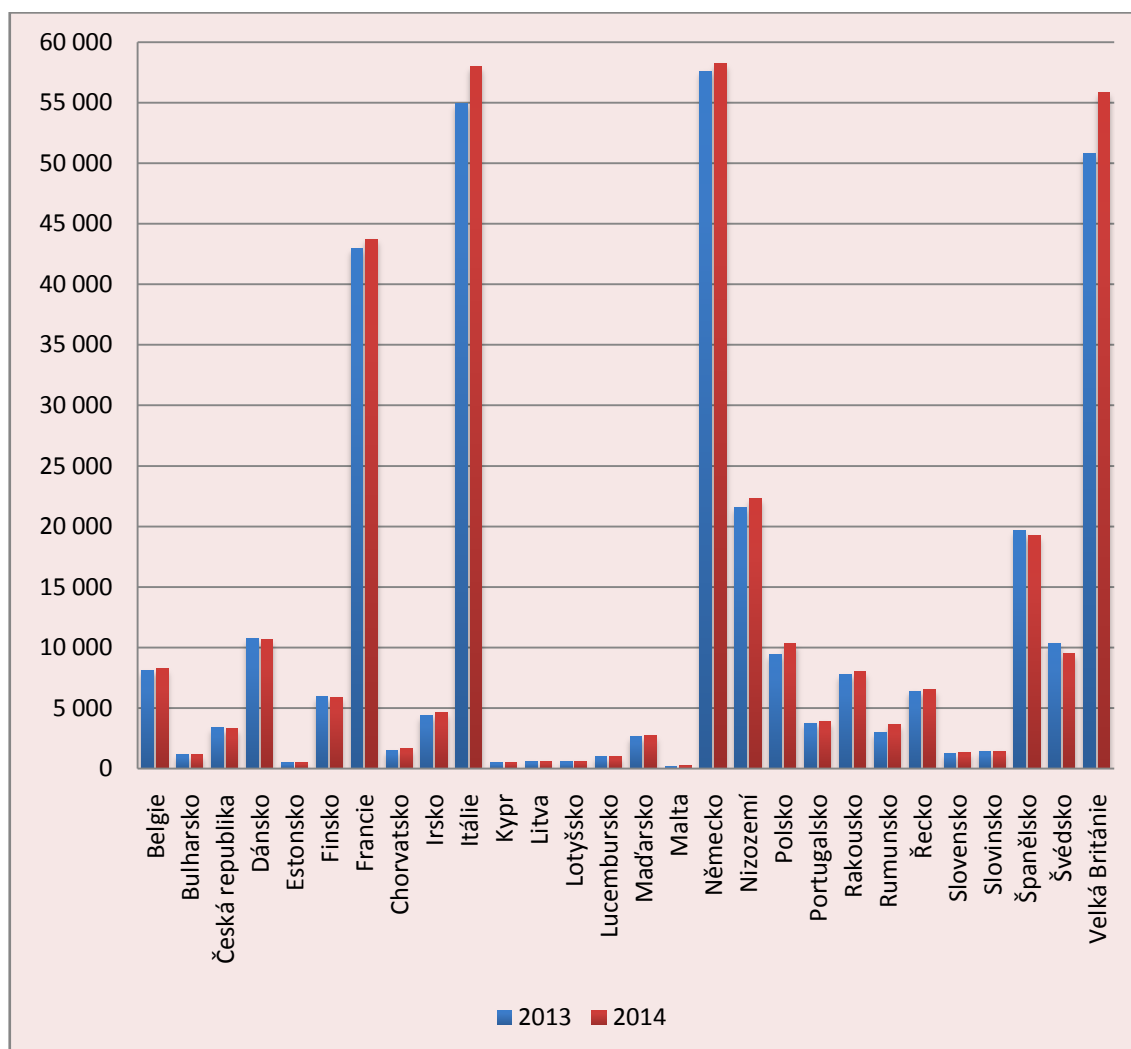
Stát	2011	2012	2013	2014
Belgie	8 529,30	8 313,70	8 104,80	8 227,80
Bulharsko	1 107,66	1 119,38	1 174,60	1 168,18
Česká republika	3 846,08	3 606,43	3 359,89	3 281,30
Dánsko	9 957,41	10 098,54	10 712,52	10 622,14
Estonsko	454,26	489,06	484,64	533,05
Finsko	5 945,00	5 949,00	5 953,00	5 912,00
Francie	39 614,00	40 946,00	42 907,00	43 720,00
Chorvatsko	1 478,53	1 399,91	1 524,24	1 661,39
Irsko	4 203,95	4 158,95	4 397,32	4 596,82
Itálie	49 980,00	56 315,00	54 893,00	57 977,00
Kypr	545,50	499,50	492,60	535,60
Litva	527,68	548,13	572,34	618,95
Lotyšsko	497,60	537,61	558,21	630,13
Lucembursko	1 018,61	1 038,78	1 003,92	975,26
Maďarsko	2 656,42	2 684,44	2 626,27	2 713,42
Malta	209,50	204,32	205,41	233,90
Německo	58 691,00	58 274,00	57 597,00	58 189,00
Nizozemí	22 224,00	21 186,00	21 558,00	22 265,00
Polsko	9 558,56	9 711,09	9 439,90	10 304,71
Portugalsko	4 078,24	3 636,35	3 761,42	3 906,75
Rakousko	7 508,22	7 663,47	7 737,92	7 987,86
Rumunsko	2 573,54	2 637,43	2 954,51	3 640,75
Řecko	5 743,00	6 039,00	6 406,00	6 537,00

Slovensko	1 278,50	1 252,00	1 274,35	1 349,44
Slovinsko	1 276,81	1 379,06	1 427,12	1 452,27
Španělsko	16 885,00	16 339,00	19 622,00	19 251,00
Švédsko	9 740,19	10 174,06	10 294,63	9 534,76
Velká Británie	46 463,80	50 929,25	50 808,94	55 815,51

Zdroj: Vlastní práce autora, Eurostat (env_ac_tax)

Rozdíly mezi výší vybraných výnosů v jednotlivých členských státech můžeme lépe pozorovat na grafu 3.

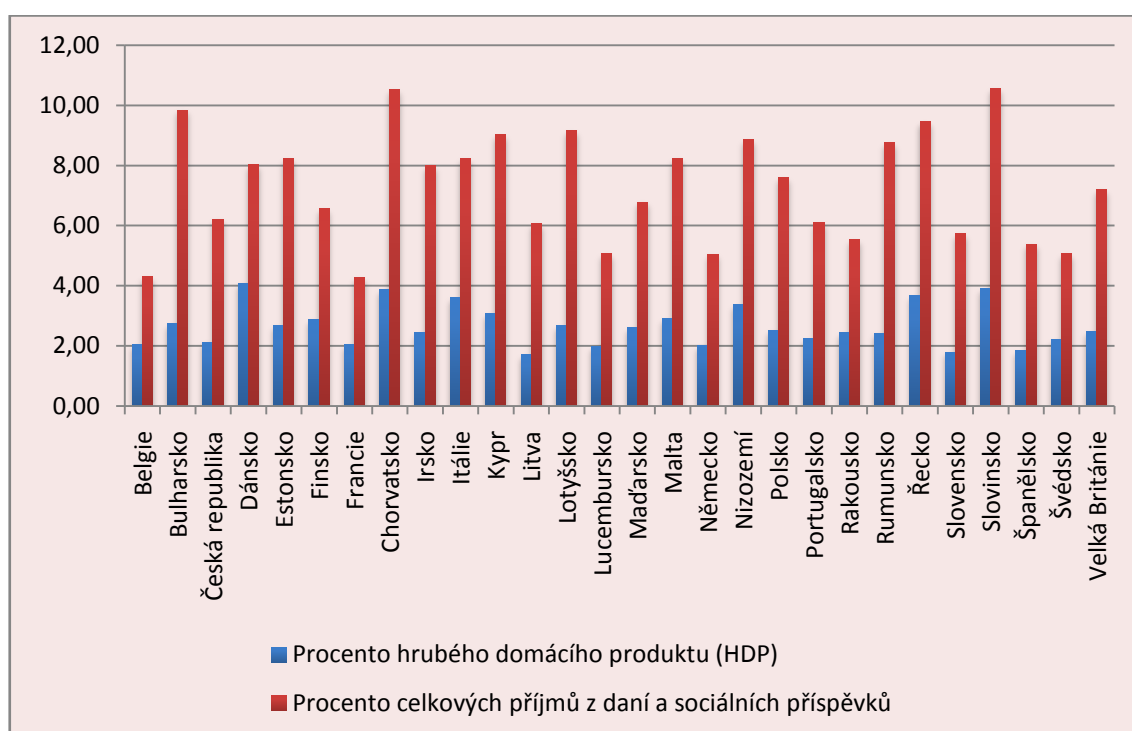
Graf 3 – Porovnání výnosů z ekologických daní mezi jednotlivými členskými státy EU 28, 2013-2014 (v mil. EUR)

Zdroj: Vlastní práce autora, Eurostat (env_ac_tax)

Graf 3 ukazuje, že nejvyšší výnosy z environmentálních daní jsou vybírány v Německu a Itálii, kde tyto výnosy dosahují hodnot okolo 57 mld. EUR. Naopak nejnižší výnosy z ekologických daní jsou vybírány na Maltě a v Baltských státech. Zde je ovšem nutné si uvědomit, že výše vybraných výnosů z ekologických daní nevypovídá o efektivnosti ekologického zdanění v konkrétním státě. Abychom mohli porovnávat celkové výnosy z ekologických daní v jednotlivých členských státech, je nutné si výši těchto výnosů vyjádřit ve vztahu k HDP jednotlivé země.

Graf 4 – Environmentální daňové výnosy ve vztahu k HDP a celkovým příjmům z daní a sociálních příspěvků v jednotlivých státech EU, 2014 (%)

Zdroj: Vlastní práce autora, Eurostat (env_ac_tax)

Graf 4 porovnává výnosy z ekologických daní ve vztahu k HDP a celkovým příjmům z daní a sociálních příspěvků v jednotlivých členských státech EU. V poměru k HDP nejvyšších hodnot dosáhlo Dánsko, jež jako jediné překročilo hranici 4 % HDP. Těsně pod hranicí 4 % se nachází státy jako Slovinsko, Chorvatsko, Řecko a Itálie. Naopak nejnižší podíl výnosů z ekologických daní na HDP vykazuje Litva, Slovensko, Španělsko a Lucembursko, kde hodnota celkových výnosů z ekologických daní na HDP nepřekračuje hranici 2 %. V roce 2014 poměr výnosů z ekologických daní na celkových

příjmech z daní a sociálních příspěvků překročil hranici 10 % pouze u dvou států: Slovinsko (10,54 %) a Chorvatsko (10,51 %).

6.2 Ekologické daně dle předmětu zdanění v EU

Dle předmětu zdanění dělíme ekologické daně do čtyř základních skupin: daně energetické, daně dopravní, daně ze znečištění a daně ze zdrojů.

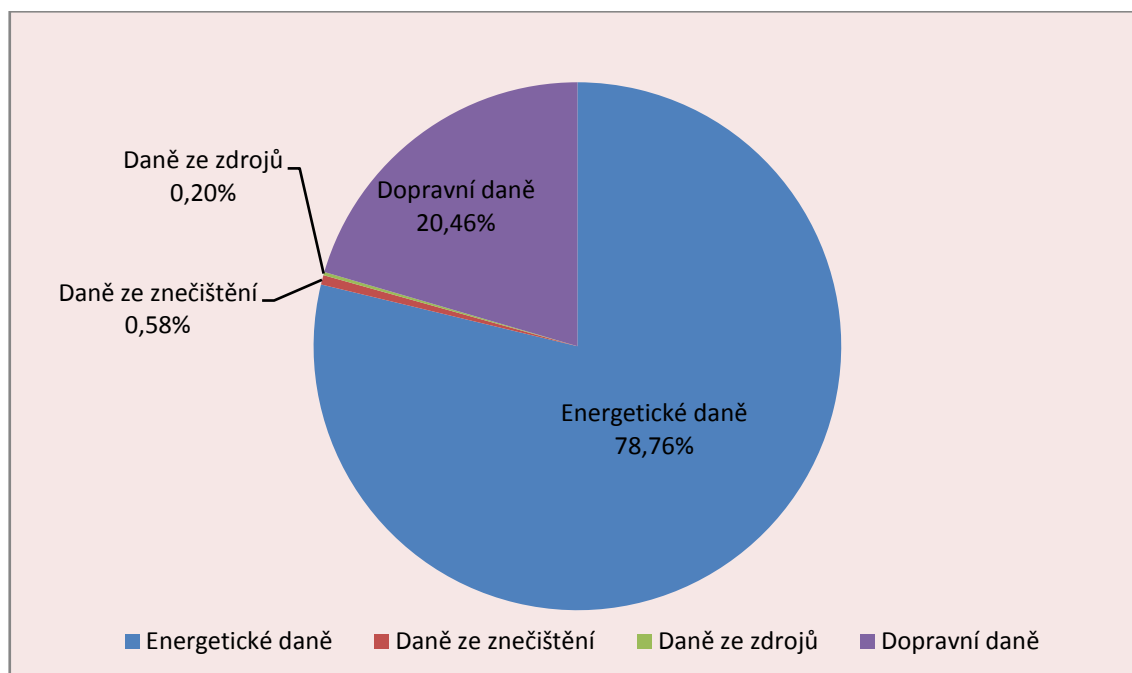
Tab. 8 – Výnosy ekologických daní dle předmětu zdanění, 2014

	Výnosy (mil. EUR)	% z celkových ekologických daní
Energetické daně	263 030,51	78,76
Dopravní daně	68 322,18	20,46
Daně ze znečištění	1 932,51	0,58
Daně ze zdrojů	666,76	0,20
Celkové ekologické daně	343 640,99	100,00

Zdroj: Vlastní práce autora, Eurostat (env_ac_tax)

Výši výnosů jednotlivých skupin ekologických daní zobrazuje tab. 8. V tabulce je rovněž vyjádřen poměr výše výnosů z jednotlivých skupin k celkovým environmentálním daňovým výnosům. Energetické daně jsou skupinou tvořící největší podíl na celkových environmentálních daňových výnosech, neboť minimální sazby pro pohonné hmoty, elektřinu a zemní plyn jsou stanoveny ve Směrnici Rady 2003/96/ES. Nejvyšší minimální sazby jsou stanoveny pro pohonné hmoty.

Graf 5 – Rozložení celkových výnosů z ekologických daní dle předmětu zdanění, 2014 (%)

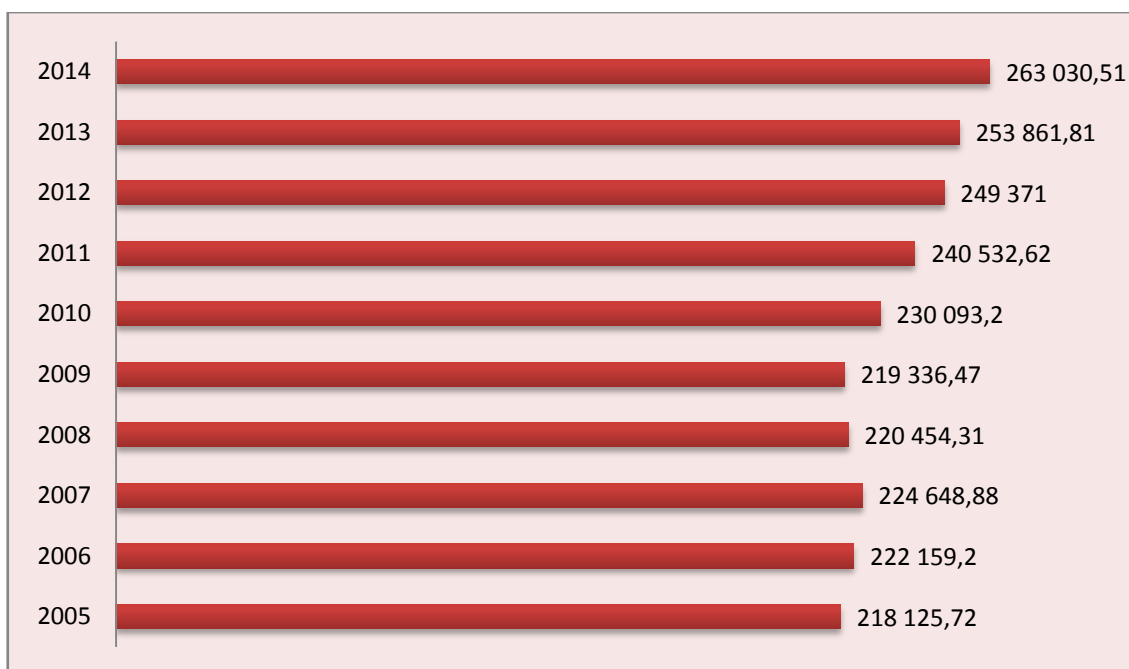
Zdroj: Vlastní práce autora, Eurostat (env_ac_tax)

Graf 5 znázorňuje procentuální rozložení výnosů z ekologických daní dle předmětu zdanění. Nejvyšší podíl na celkových daňových výnosech z ekologických daní mají daně energetické, do kterých jsou zahrnuty mimo jiné pohonné hmoty. V roce 2014 je výše výnosů z energetických daní rovna 78,76 % z celkových výnosů z ekologických daní. Druhou poměrně hojně zastoupenou skupinou jsou daně dopravní, jež představují 20,46 % z celkových environmentálních daňových výnosů. V porovnání s těmito dvěma skupinami zastupují daně ze znečištění a daně ze zdrojů poměrně malý podíl, neboť v některých státech jsou výnosy z těchto dvou druhů daní nulové.

6.2.1 Energetické daně v EU

Energetické daně jsou uvaleny na zdanění energetických produktů používaných pro přepravní či stacionární účely. Těmito produkty jsou: benzín, nafta, ropné oleje, zemní plyn, uhlí, elektřina a další. Energetické daně tvoří největší část celkových výnosů z ekologických daní. V souhrnu výnosy z těchto daní v roce 2014 představují 78,76 % z celkových výnosů z ekologických daní. V grafu 6 můžeme sledovat vývoj výnosů z energetických daní v rámci EU 28 v letech 2005-2014.

Graf 6 – Vývoj výnosů z energetických daní v EU 28 v letech 2005-2014 (mil. EUR)

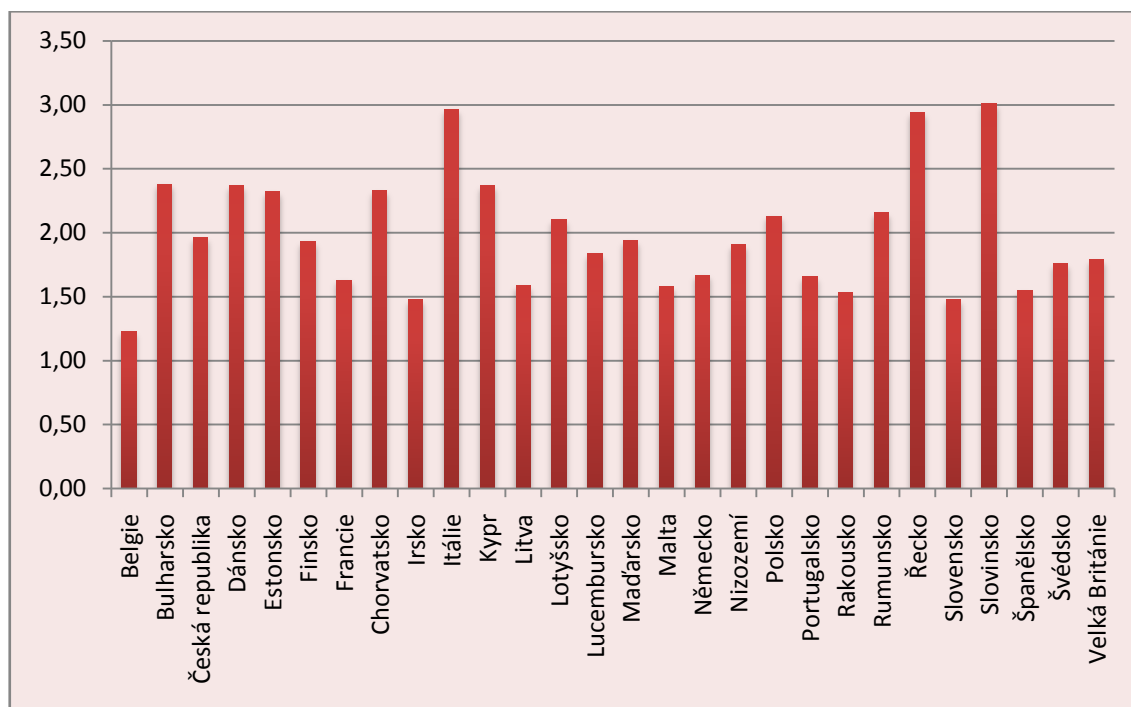

Zdroj: Vlastní práce autora, Eurostat (env_ac_tax)

Graf 6 znázorňuje vývoj výnosů z energetických daní. Od roku 2005 do roku 2007 celkové roční výnosy z energetických produktů mírně rostly a v roce 2007 tyto výnosy dosahovaly hodnoty 223 mld. EUR. V letech 2008-2009 dochází k mírnému poklesu výnosů z energetických daní v důsledku světové finanční krize. Toto období je jediným regresivním obdobím vývoje výnosů z energetických daní, neboť od roku 2009 opět dochází k pozvolnému nárůstu výnosů z energetických daní.

Následující graf znázorňuje podíl výnosů z energetických produktů na celkovém HDP jednotlivých členských států. V tomto grafu můžeme porovnat, jaký mají konkrétní výnosy z energetických daní vliv na HDP.

Graf 7 – Výnosy z energetických daní ve vztahu k HDP v jednotlivých státech EU, 2014 (%)

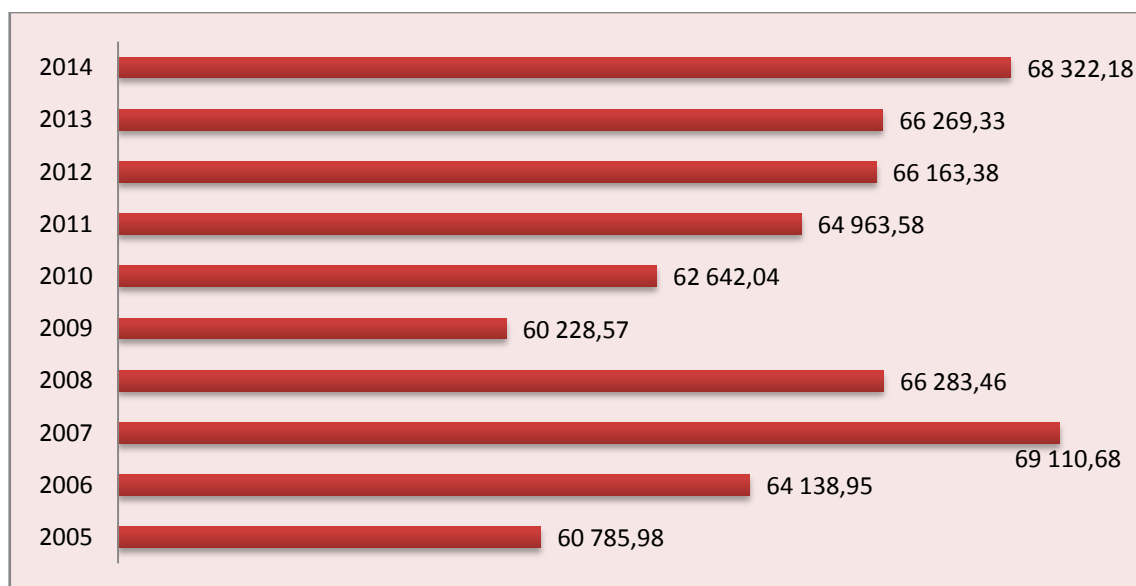
Zdroj: Vlastní práce autora, Eurostat (env_ac_tax)

Graf 7 ukazuje procentní poměr výnosů z energetických daní na celkovém HDP v konkrétním členském státu EU. Největšího podílu výnosů z energetických produktů na HDP dosahuje Slovinsko, Itálie a Řecko. Nejnižší podíl těchto výnosů na HDP byl v roce 2014 naměřený v Belgii, kde podíl výnosů z energetických produktů na HDP byl 1,23 %.

6.2.2 Dopravní daně

Dopravní daně představují skupinu ekologických daní vztahujících se na zdanění vlastnictví či používání motorových vozidel. Do této skupiny daní nezařazujeme pohonné hmoty, neboť tyto energetické suroviny se řadí do skupiny energetických daní. V následujícím grafu můžeme sledovat vývoj výše výnosů z dopravních daní v EU v časovém období 10 let.

Graf 8 – Vývoj výnosů z dopravních daní v EU 28 v letech 2005-2014 (mil. EUR)

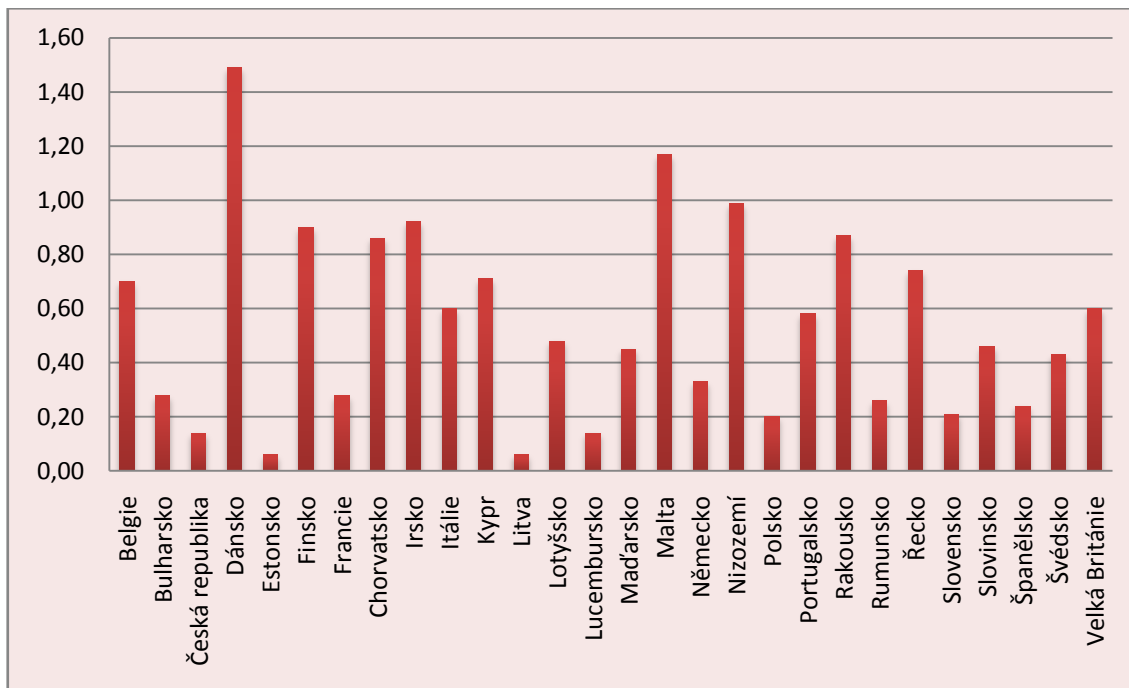

Zdroj: Vlastní práce autora, Eurostat (env_ac_tax)

Graf 8 znázorňuje průběh výnosů z dopravních daní od roku 2005 do roku 2014 v EU. Nejvyšší výnosy z dopravních daní byly vybrány v roce 2007, kdy jejich hodnota přesahovala částku 69 mld. EUR. Během následujících dvou let výnosy z dopravních daní klesly o 13 %. Od roku 2010 se výnosy z dopravních daní postupně zvyšují a v roce 2014 tyto výnosy dosahovaly hodnot okolo 68 mld. EUR.

Podíl výnosů z dopravních daní na HDP v členských státech EU zachycuje graf 9. Hodnoty uvedené v tomto grafu vycházejí z vybraných výnosů z dopravních daní v poměru k HDP za rok 2014.

Graf 9 – Výnosy z dopravních daní ve vztahu k HDP v jednotlivých státech EU, 2014 (%)

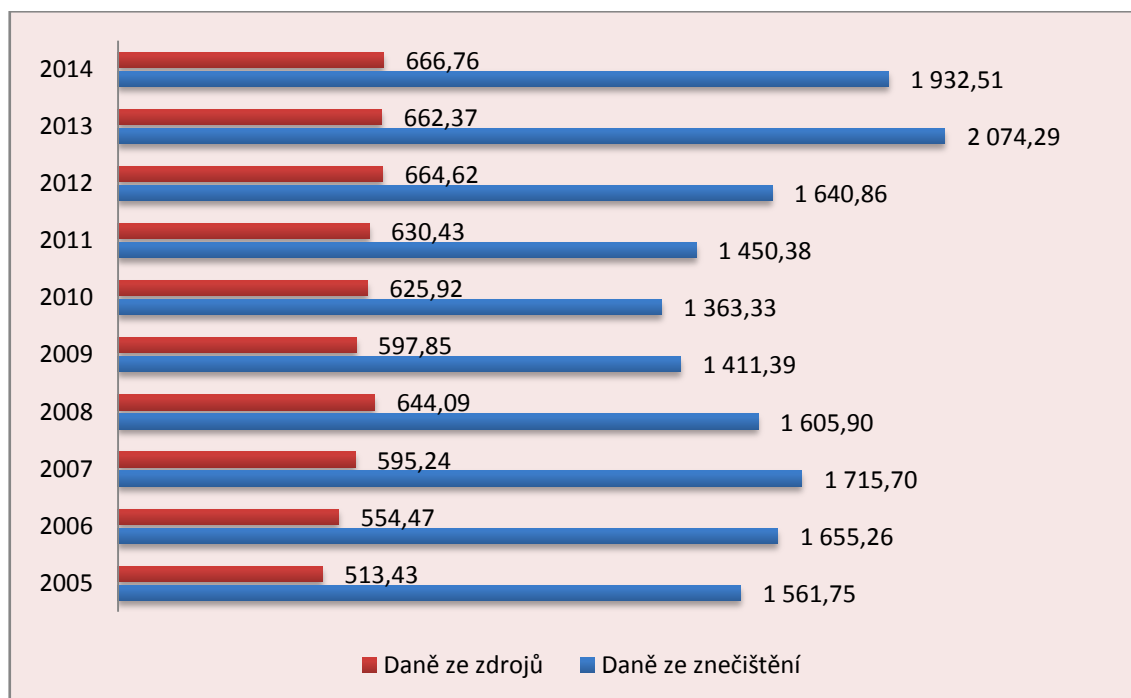
Zdroj: Vlastní práce autora, Eurostat (env_ac_tax)

Graf 9 zachycuje, jaký podíl mají výnosy z dopravních daní na HDP v jednotlivých členských státech EU. Nejvyšší podíl na HDP mají dopravní daně v Dánsku, kde dopravní daně tvoří 1,49 % HDP. Dalším a zároveň posledním státem, jehož podíl výnosů z dopravních daní na HDP přesahuje hodnotu 1 %, je Malta. Naopak státy s nejnižším podílem výnosů z dopravních daní na HDP jsou Kypr a Estonsko, kde je hodnota podílu rovna 0,06 %. Polovina členských států dosahuje podílů výnosů z dopravních daní na HDP mezi 0,20-0,60 %.

6.2.3 Daně ze znečištění a daně ze zdrojů

Daně ze znečištění a daně ze zdrojů představují téměř zanedbatelný podíl na celkových výnosech z ekologických daní. Jejich podíl na celkových výnosech z ekologických daní činí 0,78 %, což je o 100 % méně v porovnání s daněmi energetickými.

Graf 10 – Vývoj výnosů z daní ze znečištění a ze zdrojů v EU 28 v letech 2005-2014
(mil. EUR)

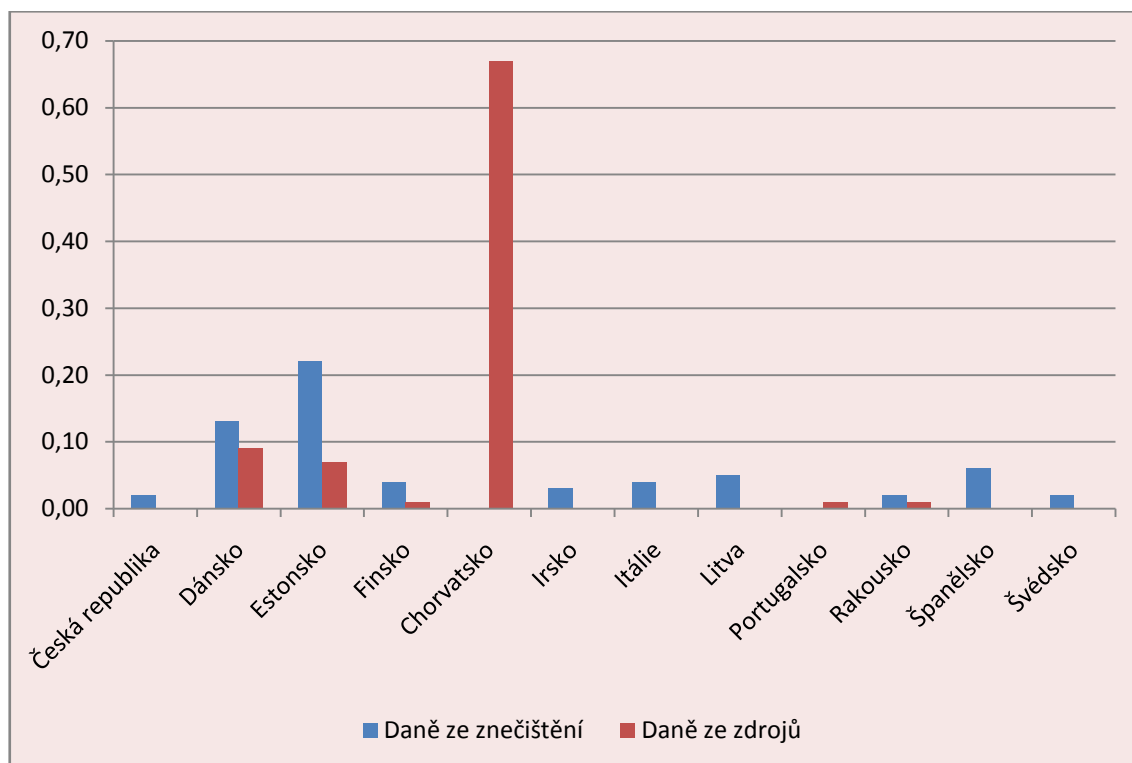

Zdroj: Vlastní práce autora, Eurostat (env_ac_tax)

Graf 10 znázorňuje, jak se vyvíjeli výnosy z daní ze znečištění a ze zdrojů v průběhu 10 let. Výnosy z daní ze znečištění v průběhu let mírně kolísají. Od roku 2008 do roku 2010 mají výnosy z daní ze znečištění tendenci klesat. Nejnižší hodnota vybrána v roce 2010. Naopak nejvyšší hodnota 2 mld. EUR vybrána v roce 2013. Výnosy z daní ze zdrojů vykazují poměrně stabilní výsledky. Nejnižší hodnoty byly vykázány v roce 2005 v hodnotě 0,513 mld. EUR. Od roku 2010 výnosy z daní ze znečištění přesahují výši 0,62 mld. EUR. Zatím nejvyšší výnosy z daní ze znečištění byly vybrány v roce 2008, jejichž hodnota činila 0,644 mld. EUR.

Důvodem nízkých výnosů z daní ze znečištění a daní ze zdrojů je absence těchto daní v daňovém systému jednotlivých členských států. Tyto daně jsou mnohdy nahrazeny místními poplatky.

Graf 11 – Výnosy z daní ze znečištění a ze zdrojů ve vztahu k HDP v jednotlivých státech EU, 2014 (%)

Zdroj: Vlastní práce autora, Eurostat (env_ac_tax)

Z grafu 11 je zřejmá absence daní ze znečištění a ze zdrojů v členských státech EU. V méně než polovině států EU jsou zavedeny daně ze znečištění nebo ze zdrojů. U většiny výnosů ze znečištění se jejich poměr na HDP pohybuje do 0,1 %. V poměru k HDP byly v roce 2014 nejvyšší výnosy vybrány v Estonsku, kde poměr výnosů z daní ze znečištění činí 0,22 % HDP. Z grafu 11 je zřejmé, že daně ze zdrojů jsou vyměřeny pouze v šesti státech EU. Nejvyšších podíl výnosů z těchto daní vykazuje Chorvatsko, kde podíl výnosů z daní ze zdrojů činí 0,67 % HDP. Ostatní státy vykazují zanedbatelné výnosy z daní ze zdrojů.

ZÁVĚR

Ke znečišťování a poškozování životního prostředí dochází v rámci celé planety bez ohledu na konkrétní hranice jednotlivých států. Cílem Evropské unie je začleňování ekologických daní do daňových systémů jednotlivých členských států v důsledku harmonizace ekologického zdanění. Již před samotnou implementací Směrnice Rady 2003/96/ES proběhla v mnoha zemích ekologická daňová reforma, v rámci níž došlo k přesunu daňového zatížení práce a kapitálu na statky, jež produkují negativní externalitu. Zavedení ekologické daňové reformy v Německu mělo za následek snížení spotřeby pohonných hmot, na což navazovalo také snížení emisí CO₂. Ekologická daňová reforma v Německu se stala vzorem pro zavedení ekologické daňové reformy v České republice. O EDR se v ČR hovořilo již mnoho let od roku 1977, ale jelikož nedošlo ke shodě mezi jednotlivými ministerstvy, byla EDR v ČR zavedena až po vydání Směrnice Rady 2003/96/ES. V rámci této Směrnice bylo pro Českou republiku stanoveno přechodné období, jež ukládalo zavedení ekologických daní nejpozději k 1. lednu 2008. První etapou EDR v ČR byla tedy komplexní implementace Směrnice, druhý krok měl za cíl snížení emisí do ovzduší. V rámci třetí etapy se očekává rozšíření zdanění na další surovinové zdroje a výrobky, včetně služeb, které mají negativní vliv na životní prostředí. Česká republika již v první fázi implementace Směrnice zavedla vyšší sazby ekologického zdanění, než minimální sazby stanovené Směrnicí.

Srovnáme-li celkové výnosy z ekologických daní v jednotlivých letech v poměru k HDP, získáme stabilní výsledky v rozmezí od 2,20-2,60 % HDP. Nejvyšší výnosy z ekologických daní byly v roce 2014 vybrány v Itálii, Německu a Velké Británii, kde hodnota celkových výnosů přesáhla výši 55 mld. EUR. Ovšem při porovnání výnosů s HDP v jednotlivých členských státech získáváme poměrně vyrovnané výsledky. Nejvyšší podíl výnosů z ekologických daní na HDP byl za rok 2014 ve Slovinsku a Chorvatsku. V praxi nejvíce využívaným členěním ekologických daní je členění na základě předmětu zdanění, jež ekologické daně dále člení na daně energetické, dopravní, ze znečištění a ze zdrojů. Energetické daně se nejvíce podílí na tvorbě celkových výnosů z ekologických daní, neboť do této kategorie řadíme mimo jiné i zdanění pohonných hmot. V roce 2014 byl podíl energetických daní na celkových výnosech z ekologických daní ve výši 78,76 %. Dopravní daně se na celkových výnosech z ekologických daní podílí v poměru 20,46 %. Naproti tomu poměrně

zanedbatelné výnosy plynou z daní ze znečištění a ze zdrojů, což je způsobeno absencí těchto daní v jednotlivých daňových systémech členských států EU. Daně ze znečištění a ze zdrojů jsou v mnohých státech nahrazeny konkrétními místními poplatky.

Na základě provedené analýzy můžeme konstatovat, že nejdůležitější složkou ekologických daní jsou daně energetické, jež tvoří přes 78 % celkových výnosů z ekologického zdanění. V rámci harmonizace ekologického zdanění jsou jednotlivé členské státy EU povinny, do svých daňových systémů, zahrnout zdanění pohonných hmot, paliv či elektřiny, jejichž minimální sazba daně je stanovena ve Směrnici.

ANOTACE

Příjmení a jméno: Zdena Šindelářová

Instituce: Moravská vysoká škola Olomouc

Název práce v českém jazyce: Ekologické daně v EU

Název práce v anglickém jazyce: Environmental Taxes in the EU

Vedoucí práce: Ing. Jarmila Zimmermannová, Ph.D.

Počet stran: 58

Počet příloh: 3

Rok obhajoby: 2016

Klíčová slova v českém jazyce:

Environmentální politika, externality, ekologické daně, ekologická daňová reforma, energetické daně, dopravní daně, daně ze znečištění, daně ze zdrojů, Evropská unie, Česká republika, celkové výnosy z ekologických daní

Klíčová slova v anglickém jazyce:

Environmental policy, externalities, environmental taxes, environmental tax reform, energy taxes, transport taxes, pollution taxes, taxes on resources, the European Union, the Czech Republic, the total revenue from environmental taxes

Předmětem bakalářské práce jsou ekologické daně v EU. V teoretické části je cílem této práce formulování základních charakteristik a principů ekologických daní, charakteristika a vývoj ekologické daňové reformy. Dále rozbor klasifikace ekologických daní dle různých kritérií. Následně jsou v teoretické části zahrnuty kapitoly pojednávající o ekologických daních v evropské unii a také kapitola ekologické daně v ČR. Cílem praktické části práce je porovnání celkových výnosů z ekologických daní v rámci EU či jednotlivých členských států s vazbou na HDP. V závěru této práce jsou shrnuty a popsány jednotlivé výsledky.

The bachelor's thesis is focused on environmental taxes in the European Union. The aim of the theoretical part is to formulate the basic characteristics and principles of environmental taxes, characterize and summarize the development of the environmental tax reform. Another point is to clarify the environmental taxes according to various criteria. Subsequently in the theoretical part are also involved chapters about the environmental taxes in the European Union and environmental taxes in the Czech Republic. The objective of the practical part is to compare the total revenue from environmental taxes in European Union and individual member states with relation to gross domestic product (GDP). Individual results are summarized and described in the conclusion.

SEZNAM ZDROJŮ

Seznam literatury

ČAMROVÁ, Lenka, Eliška VEJCHODSKÁ a Jan SLAVÍK. *Ekonomie životního prostředí: teorie a politika*. 1 vyd. Praha: Alfa nakladatelství, 2012, 287 s. Ekonomie studium. ISBN 978-80-87197-45-5.

EUROSTAT. *Environmental taxes – A statistical guide*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2013, 42 p. ISBN 978-92-79-33230-2.

EVROPSKÁ KOMISE. *Politiky evropské unie: Životní prostředí*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2015. 16 s. ISBN 978-92-79-42629-2. DOI: 10.2775/9066.

FRIEDRICH, Václav a MAJOVSKÁ, Renata. *Výběr z ekonomické statistiky: od OECD k České republice*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. 56 s. ISBN 978-80-7357-537-3.

HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 5. Vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. xxii, 696 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-006-5.

JÍLKOVÁ, Jiřina. *Daně, dotace a obchodovatelná povolení - nástroje ochrany ovzduší a klimatu*. Vyd. 1. Praha: IREAS, 2003. 156 s. ISBN 80-86684-04-0.

KUBÁTOVÁ, K, VÍTEK, L. *Daňová politika: teorie a praxe*. Vyd. 1. Praha: Codex Bohemia, 1997. 259 s. ISBN 80-85963-23-X

KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. 6., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 275 stran. ISBN 978-80-7478-841-3.

NETUŠILOVÁ, Pavla a KŘIVKA, Tomáš. *Ekonomické a právní aspekty environmentálních daní: [odborná monografie]*. Plzeň: Nava, 2013. 162 s. ISBN 978-80-7211-458-0.

OECD. *The political economy of environmentally related taxes*. Paris: OECD, 2006, 199 p. ISBN 9264025529.

SAMUELSON, Paul Anthony a NORDHAUS, William D. *Ekonomie: 18. vydání*. Vyd. 1. Praha: NS Svoboda, 2007. xxiii, 775 s. ISBN 978-80-205-0590-3.

SVÁTKOVÁ, Slavomíra. *Spotřební a ekologické daně v České republice*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. 300 s. ISBN 978-80-7357-443-7.

ŠIROKÝ, Jan. *Daňové teorie: s praktickou aplikací*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008, xvi, 301 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-005-8.

Seznam elektronických zdrojů

EUROSTAT: Environmental tax revenues [online]. [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/env_ac_tax

KUCHYŇKOVÁ, Petra. EUROSOP: *Životní prostředí* [online]. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8926/sekce>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ: *Ekologická daňová reforma* [online]. [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/cz/edr>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ: *Principy a harmonogram ekologické daňové reformy* [online]. [cit. 2016-02-12]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ: *Přehled poplatků a daní v ČR souvisejících s ochranou životního prostředí* [online]. 2013 [cit. 2016-01-11]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz>

SOUKOPOVÁ, Jana a kolektiv. *Ekonomika životního prostředí* [online]. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 210 s. [cit. 2016-01-08]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1456/podzim2009/MPV_EKZP/um/EZP-skripta.pdf

Legislativní zdroje

Směrnice Rady 2003/96/ES ze dne 27. října 2003 o zdanění energetických produktů a elektřiny. In: *Úřední věstník EU*. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu>

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí. In: *Sbírka zákonů*. 5. 12.1991. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf>

Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. In: *Sbírka zákonů*. 19. 9. 2007. Dostupné z: <https://portal.gov.cz>

SEZNAM ZKRATEK

CO ₂	Oxid uhličitý
ČR	Česká republika
DPH	Daň z přidané hodnoty
EDR	Ekologická daňová reforma
EU	Evropská unie
EU15	Prvních patnáct členských států EU – Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Dánsko, Irsko, VB, Řecko, Portugalsko, Španělsko, Finsko, Rakousko, Švédsko
EUR	Euro, měna Eurozóny
GDP	Gross domestic product (= HDP)
GJ	Gigajoule
HDP	Hrubý domácí produkt
IEA	Mezinárodní energetická agentura
Kč	Koruna česká
l	Litr
LPG	Kapalný ropný plyn (liquid petroleum gas)
mil.	Milion
mld.	Miliarda
MWh	Megawatt hodina
OECD	Organizace pro hospodářskou politiku a rozvoj

SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ

Obr. 1 – Cílové zaměření administrativních nástrojů	14
Obr. 2 – Místo daní v soustavě ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí....	15
Obr. 3 – Druhy ekologických daní.....	20
Graf 1 – Porovnání výnosů z ekologických daní v EU v letech 2005-2014 (mil. EUR)	33
Graf 2 - Výnosy z ekologických daní ve vztahu k HDP a celkovým příjmům z daní a sociálních příspěvků v EU 28, 2005-2014 (%)	34
Graf 3 – Porovnání výnosů z ekologických daní mezi jednotlivými členskými státy EU 28, 2013-2014 (v mil. EUR)	36
Graf 4 – Environmentální daňové výnosy ve vztahu k HDP a celkovým příjmům z daní a sociálních příspěvků v jednotlivých státech EU, 2014 (%)	37
Graf 5 – Rozložení celkových výnosů z ekologických daní dle předmětu zdanění, 2014 (%)	39
Graf 6 – Vývoj výnosů z energetických daní v EU 28 v letech 2005-2014 (mil. EUR)	40
Graf 7 – Výnosy z energetických daní ve vztahu k HDP v jednotlivých státech EU, 2014 (%)	41
Graf 8 – Vývoj výnosů z dopravních daní v EU 28 v letech 2005-2014 (mil. EUR)....	42
Graf 9 – Výnosy z dopravních daní ve vztahu k HDP v jednotlivých státech EU, 2014 (%)	43
Graf 10 – Vývoj výnosů z daní ze znečištění a ze zdrojů v EU 28 v letech 2005-2014 (mil. EUR)	44
Graf 11 – Výnosy z daní ze znečištění a ze zdrojů ve vztahu k HDP v jednotlivých státech EU, 2014 (%).....	45

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 – Klasifikace ekonomických nástrojů podle OECD.....	15
Tab. 2 – Hlavní argumenty proti a pro zavedení ekologických daní.....	18
Tab. 3 – Minimální úrovně zdanění uplatnitelné na pohonné hmoty	24
Tab. 4 - Minimální úrovně zdanění uplatnitelné na pohonné hmoty používané pro průmyslové nebo obchodní účely	24
Tab. 5 – Minimální úrovně zdanění uplatnitelné na paliva a elektřinu	25
Tab. 6 – Sazby daně ze zemního plynu a některých dalších plynů v ČR v letech 2008-2020	29
Tab. 7 – Výnosy z ekologických daní v jednotlivých členských státech EU v letech 2011-2014 (v mil. EUR)	35
Tab. 8 – Výnosy ekologických daní dle předmětu zdanění, 2014.....	38

SEZNAM PŘÍLOH

Příl. 1 – Definice OECD	57
Příl. 2 – Členské státy OECD včetně data přistoupení	58
Příl. 3 – Označení druhů zemního plynu	59

PŘÍLOHY

Příl. 1 – Definice OECD

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, dále jen OECD, je mezivládní organizace, jež vznikla v roce 1961, a v tomto roce počet členských států dosahoval čísla dvacet. Historie OECD však sahá hlouběji do minulosti, neboť se tato organizace přetransformovala z dříve vzniklé Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci (OEEC), jež měla za úkol poskytnout pomoc Evropským zemím, které byly postiženy válkou. Hlavním posláním OECD je spolupráce v oblasti národních politik, hledání odpovědí na společné problémy ale především ekonomický rozvoj členských států. V rámci ekonomického rozvoje je cílem této organizace dosažení nejvyšší zaměstnanosti a nejvyššího udržitelného hospodářského růstu, zdravá ekonomická expanze ve členských, ale i nečlenských zemích, a dále také konjunktura v oblasti světového obchodu. Pro členství v OECD musí země splnit náročné politické, ekonomické a legislativní podmínky.⁵¹

⁵¹ Srov. FRIEDRICH, V. aj. *Výběr z ekonomické statistiky: od OECD k České republice*, s. 11-12

Příl. 2 – Členské státy OECD včetně data přistoupení

Stát	Datum přistoupení
Austrálie	7. června 1971
Belgie	13. září 1961
Česká republika	21. prosince 1995
Dánsko	30. května 1961
Estonsko	9. prosince 1961
Finsko	28. ledna 1969
Francie	7. srpna 1961
Chile	7. května 2010
Irsko	17. srpna 1961
Island	5. června 1961
Itálie	29. března 1962
Izrael	7. září 2010
Japonsko	28. dubna 1964
Kanada	10. dubna 1961
Korea	12. prosince 1996
Lucembursko	7. prosince 1961
Maďarsko	7. května 1996
Mexiko	18. května 1994
Německo	27. září 1961
Nizozemsko	13. listopadu 1961
Norsko	4. července 1961
Nový Zéland	29. května 1973
Polsko	22. listopadu 1996
Portugalsko	4. srpna 1961
Rakousko	29. září 1961
Řecko	27. září 1961
Slovensko	14. prosince 2000
Slovinsko	21. července 2010
Spojené státy americké	12. dubna 1961
Španělsko	3. srpna 1961
Švédsko	28. září 1961
Švýcarsko	28. září 1961
Turecko	2. srpna 1961
Velká Británie	2. května 1961

Zdroj: Vlastní práce autora, OECD (<http://www.oecd.org>)

Příl. 3 – Označení druhů zemního plynu

570501	Plyn určený k použití, nabízený k prodeji nebo používaný pro pohon motorů nebo pro jiné účely s výjimkou plynu uvedeného v § 4 písm. b) a c) části 45 zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů Kód nomenklatury: 2705
570502	Plyn určený k použití, nabízený k prodeji nebo používaný pro výrobu tepla Kód nomenklatury: 2705
570503	Plyn určený k prodeji nebo používaný pro stacionární motory, stroje používané při stavbách, stavbě inženýrských a veřejných prací, dále pro vozidla používaná mimo veřejné cesty Kód nomenklatury: 2705
571112	Plyn určený k použití, nabízený k prodeji nebo používaný pro pohon motorů nebo pro jiné účely s výjimkou plynu uvedeného v § 4 písm. b) a c) části 45 zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů (sazba platná od 2012-2014) Kód nomenklatury: 2711 11
571113	Plyn určený k použití, nabízený k prodeji nebo používaný pro pohon motorů nebo pro jiné účely s výjimkou plynu uvedeného v § 4 písm. b) a c) části 45 zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů (sazba platná od 2015-2017) Kód nomenklatury: 2711 11
571116	Plyn určený k použití, nabízený k prodeji nebo používaný pro výrobu tepla Kód nomenklatury: 2711 11
571117	Plyn určený k prodeji nebo používaný pro stacionární motory, stroje používané při stavbách, stavbě inženýrských a veřejných prací, dále pro vozidla používaná mimo veřejné cesty Kód nomenklatury: 2711 11

571122	Plyn určený k použití, nabízený k prodeji nebo používaný pro pohon motorů nebo pro jiné účely s výjimkou plynu uvedeného v § 4 písm. b) a c) části 45 zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů (sazba platná od 2012-2014) Kód nomenklatury: 2711 21
571123	Plyn určený k použití, nabízený k prodeji nebo používaný pro pohon motorů nebo pro jiné účely s výjimkou plynu uvedeného v § 4 písm. b) a c) části 45 zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů (sazba platná od 2015-2017) Kód nomenklatury: 2711 21
571126	Plyn určený k použití, nabízený k prodeji nebo používaný pro výrobu tepla Kód nomenklatury: 2711 21
571127	Plyn určený k prodeji nebo používaný pro stacionární motory, stroje používané při stavbách, stavbě inženýrských a veřejných prací, dále pro vozidla používaná mimo veřejné cesty Kód nomenklatury: 2711 21
571131	Plyn určený k použití, nabízený k prodeji nebo používaný pro pohon motorů nebo pro jiné účely s výjimkou plynu uvedeného v § 4 písm. b) a c) části 45 zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů Kód nomenklatury: 2711 29
571132	Plyn určený k použití, nabízený k prodeji nebo používaný pro výrobu tepla Kód nomenklatury: 2711 29
571133	Plyn určený k prodeji nebo používaný pro stacionární motory, stroje používané při stavbách, stavbě inženýrských a veřejných prací, dále pro vozidla používaná mimo veřejné cesty Kód nomenklatury: 2711 29

Zdroj: Celní správa (<<https://www.celnisprava.cz/cz/dane/tiskopisy>>)